

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**BRANŞ ÖĞRETMENLERİNİN EMPATİK EĞİLİM DÜZEYLERİNİN
ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ
(AVCILAR ÖRNEĞİ)**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
HALİL EMRE GÜRSEL
(Y1212.041305)**

**İşletme Anabilim Dalı
İşletme Yönetimi Bilim Dalı**

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Hamide ERTEPINAR

ŞUBAT – 2016

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Yüksek Lisans Tez Onay Belgesi

Enstitümüz İşletme Ana Bilim Dalı İşletme Yönetimi Tezli Yüksek Lisans Programı Y1212.041305 numaralı öğrencisi Halil Emre GÜRSEL'in "BRANŞ ÖĞRETMENLERİNİN EMPATİK EĞİLİM DÜZEYLERİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ (AVCILAR ÖRNEĞİ)" adlı tez çalışması Enstitümüz Yönetim Kurulunun 01.02.2016 tarih ve 2016/03 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından ayb. ile Tezli Yüksek Lisans tezi olarak ..Kabul edilmiştir.

Öğretim Üyesi Adı Soyadı

İmzası

Tez Savunma Tarihi :17/02/2016

1)Tez Danışmanı: Prof. Dr. Hamide ERTEPINAR

.....
.....

2) Jüri Üyesi : Prof. Dr. Ragıp ÖZYÜREK

.....
.....

3) Jüri Üyesi : Doç. Dr. Hasan Basri GÜNDÜZ

.....
.....

Not: Öğrencinin Tez savunmasında **Başarılı** olması halinde bu form **imzalanacaktır**. Aksi halde geçersizdir.

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “**Branş Öğretmenlerinin Empatik Eğilim Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi (Avcılar Örneği)**” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Bibliyografya’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim. (.../.../2016)

Halil Emre GÜRSEL

ÖNSÖZ

Bilgi, fikir, davranış ve duygu alışverişini iletişim sayesinde gerçekleştiriyoruz. Bu alışverişi gerçekleştirirken karşımızdakinin hislerini anlamak, onunla duygudaş olmak ve onun dönütlerine uygun tepkiler vermeye çalışmak da en az kurduğumuz iletişim kadar önemli. Toplum hayatımızda sosyal ilişkilerimize yön ve şekil veren empati kavramı tam da bu noktada değer arz eder.

Empati kavramına en yoğun şekilde ihtiyaç duyan kişiler ise insan ile uğraşan meslek gruplarına sahip olanlardır. Bu yüzden öğretmenlere bu hususta çok büyük bir görev düşmektedir. Öğrenci, veli, yönetici ve meslektaşlarıyla kurdukları mesleki iletişimde empatiyi ne derecede kullandıkları, bu kavrama ne kadar sahip oldukları bu kapsamda incelenmeye muhtaç bir alandır. Bu araştırmada bu alandaki açık giderilmeye çalışılmıştır.

Araştırmam süresince yardımlarını esirgemeyen Prof. Dr. Hamide ERTEPİNAR'a, tez süresince varlığıyla bana desteğini her zaman hissettiren eşim Duygu GÜRSEL'e, motivasyon kaynağım aileme, verilerin analizi kısmında bana yardımcı olan Hande TANBERKAN SUNA'ya ve son olarak da anketlerimi doldurarak araştırmamı gerçekleştirmemi sağlayan Avcılar ilçesinde ortaokullarda çalışan branş öğretmeni arkadaşlarıma teşekkürlerimi borç bilirim.

Ocak, 2016

Halil Emre GÜRSEL

İÇİNDEKİLER	Sayfa
ÖNSÖZ	iv
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR	vii
ÇİZELGE LİSTESİ	viii
ŞEKİL LİSTESİ	ix
ÖZET	x
ABSTRACT	xiii
1. GİRİŞ	1
1.1 Amaç.....	2
1.2 Problem Durumu	2
1.3 Alt Problemler	2
1.4 Tanımlar	3
2. EMPATİ	4
2.1 Empatinin Tanımı	4
2.2 Empatinin Tarihçesi.....	6
2.3 Empatinin Bileşenleri	7
2.3.1 Bilişsel	7
2.3.2 Duygusal	7
2.3.3 Algısal.....	8
2.3.4 Bildirişimsel.....	8
2.4 Empati ile İlgili Kavramlar.....	8
2.4.1 Empati ve sempati.....	8
2.4.2 Empati ve özdeşim.....	9
2.4.3 Empati ve içtenlik	9
2.4.4 Empati ve sezgisel tanı	9
2.4.5 Empati ve benmerkezcilik	10
2.5 Empatiyi Açıklayan Kuram ve Yaklaşımlar.....	10
2.5.1 Çıkarısama kuramı	10
2.5.2 Rol oynama kuramı.....	11
2.5.3 Heyecan yayılması olarak empati	11
2.6 Empatinin Aşamalı Olarak Sınıflandırılması	12
2.6.1 Onlar basamağı	12
2.6.2 Ben basamağı.....	13
2.6.3 Sen basamağı	13
2.6.4 Biz basamağı.....	13
2.7 Empatinin Ölçülmesi	16
2.7.1 Kişiler arası kaygıyı ölçen empati ölçekleri	16
2.7.2 Empati kurma becerisini kişiliğin bir boyutu olarak ele alan ölçekler	17
2.7.3 Bir başkasının rolünü alma, onu doğru anlama becerisini ölçen ölçekler	17
2.7.4 Belli uyarıcılar karşısındaki empatik tepkilerin ölçüldüğü ölçekler	17
2.8 Empati Eğitimi.....	18

2.9 İletişimde Empatinin Önemi.....	19
2.10 Empatik Eğilim ile İlgili Yapılan Araştırmalar	21
3. YÖNTEM.....	25
3.1 Araştırmanın Modeli	25
3.2 Sayıtlar	25
3.3 Sınırlılıklar.....	26
3.4 Verilerin Toplanması.....	26
3.5 Verilerin Değerlendirilmesi.....	27
3.6 Evren ve Örneklem.....	27
4.BULGULAR VE YORUMLAR.....	33
5.SONUÇLAR VE TARTIŞMA.....	41
5.1 Öneriler	46
KAYNAKLAR	48
EKLER.....	52
ÖZGEÇMİŞ.....	56

KISALTMALAR

F	: Frekans
%	: Yüzde
G. İçi	: Grup içi varyans
G. Arası	: Gruplar arası varyans
Var. K.	: Varyansın Kaynağı
n	: Örneklem sayısı
p	: Anlamlılık düzeyi
SS	: Standart sapma
EEÖ	: Empatik Eğilim Ölçeği
$\bar{x}$	: Aritmetik ortalama
sd	: Serbestlik derecesi
t	: t testi sonucu elde edilen değer
SPSS	: Statistical Package For Social Sciences

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 3.1 : Araştırmadaki Branş Öğretmenlerinin Kurumlara göre Dağılımını Gösteren Çizelge.....	28
Çizelge 3.2 : Çalışmadaki Branş Öğretmenlerinin Cinsiyete Göre Dağılım Çizelgesi.....	29
Çizelge 3.3 : Çalışmadaki Branş Öğretmenlerinin Yaşına göre Dağılım Çizelgesi	29
Çizelge 3.4 : Çalışmadaki Branş Öğretmenlerinin Medeni Durumuna göre Dağılım Çizelgesi.....	29
Çizelge 3.5 : Çalışmadaki Branş Öğretmenlerinin Eğitim Durumuna göre Dağılım Çizelgesi.....	30
Çizelge 3.6 : Çalışmadaki Branş Öğretmenlerinin Öğretmenlikteki Kıdem Yılına göre Dağılım Çizelgesi	30
Çizelge 3.7 : Çalışmadaki Branş Öğretmenlerinin Branşına göre Dağılım Çizelgesi.....	31
Çizelge 3.8 : Çalışmadaki Branş Öğretmenlerinin Mesleği isteyerek seçip seçmeme durumuna göre Dağılım Çizelgesi.....	32
Çizelge 3.9 : Çalışmadaki Branş Öğretmenlerinin Öğretmenlik Mesleğinden Memnun Olup Olmama Durumuna göre Dağılım Çizelgesi.....	32
Çizelge 4.1 : Empatik Eğilim Ölçeği Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Sonuçları	33
Çizelge 4.2 : Empatik Eğilim Ölçeği Puanlarının Yaş değişkenine göre Sonuçları	34
Çizelge 4.3 : Empatik Eğilim Ölçeği Puanlarının Medeni Durum değişkenine göre Sonuçları	35
Çizelge 4.4 : Empatik Eğilim Ölçeği Puanlarının Eğitim Durumu değişkenine göre Sonuçları	36
Çizelge 4.5 : Empatik Eğilim Ölçeği Puanlarının Mesleki Kıdem değişkenine göre Sonuçları.....	37
Çizelge 4.6 : Empatik Eğilim Ölçeği Puanlarının Branş değişkenine göre Sonuçları.....	38
Çizelge 4.7 : Empatik Eğilim Ölçeği Puanlarının Mesleği İsteyerek Seçip Seçmeme değişkenine göre Sonuçları.....	39
Çizelge 4.8 : Empatik Eğilim Ölçeği Puanlarının Mesleki Memnuniyet değişkenine göre Sonuçları.....	40

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2.1 : Aşamalı empati sınıflandırmasında temel empati basamakları	14
Şekil 2.2 : İletişim Türleri.....	20

**BRANŞ ÖĞRETMENLERİNİN EMPATİK EĞİLİM DÜZEYLERİNİN
ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ
(AVCILAR ÖRNEĞİ) , YÜKSEK LİSANS TEZİ**

ÖZET

Bu araştırma, branş öğretmenlerinin empatik eğilim düzeylerini çeşitli değişkenler açısından incelemek amacıyla yazılmıştır.

Bilindiği üzere insanlar istedik davranış değişikliği oluşması adına eğitim almaktadır. Kendilerine ve topluma faydalı bir birey olmaları ve hayatın kendilerine açtığı yoldan başarıyla ilerleyebilmeleri açısından eğitim almaları büyük önem teşkil etmektedir. Bu eğitimi alırken, özellikle ilk ve ortaöğretimde, faydalandıkları en önemli kaynak ise eğitimin köşetaşı olan öğretmenlerdir.

Öğretmenler, öğrencilere eğitim verirken onları motive eder, çevresel faktörleri düzenler, hazır bulunuşluk düzeylerini belirleyip onlara uygun araçlarla öğrencilerin karşısına çıkar ve çeşitli eğitim öğretim yöntem ve teknikleriyle ders verir. Ancak en önemlisi onlarla iletişim kurar. Bir öğretmenin mesleki başarısı öğretmenin sadece anlatım becerisine değil aynı zamanda iletişim ve empati yeteneğine de bağlıdır.

Öğretmenlerin empatik eğilimleri en nihayetinde onların örgüt içinde ve dışında gerçekleştirdiği iletişim durumlarını ortaya koymaktadır. Bu durumlar ise onların gerek meslek yaşamlarında gerekse günlük hayatlarında gerçekleştirdikleri iletişimin kalitesini bize gösterir. Yapılan bu çalışmayla branş öğretmenlerinin empatik eğilim düzeylerinin hangi değişkenlere göre farklılık göstermekte olduğunu tespit etmek amaçlanmıştır.

Araştırmanın Amacı

Bilgi birikimlerinin yanında insanı eğiten ve şekil veren öğretmenlerin duygusal yönleri, incelenmeye ve üzerinde araştırma yapılmaya muhtaç bir konudur. Bu tezde öğretmenlerin duygusal yönlerinin hangi değişkenler neticesinde şekillendiğine cevap aranacaktır. Bu amaçla öğretmenlerin sosyo-demografik özellikleri (cinsiyet, yaş, medeni durum), çalışma yaşamına ilişkin özellikleri (eğitim durumu, eğitimdeki kıdem, branş, mesleği isteyerek seçme ve mesleki memnuniyet) empatik eğilim düzeyi açısından ilişkisi karşılaştırılmıştır.

Evren ve Örneklem

Yapılan bu çalışmanın evreni, 2015-2016 Eğitim-Öğretim yılı içerisinde İstanbul'un Avcılar ilçesinde bulunan Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı olan resmi okullarda çalışan tüm öğretmenler oluşturmaktadır. Örneklemine ise İstanbul ili Avcılar ilçesinden basit rastgele örnekleme yoluyla seçilmiş 3 ortaokulu kapsamaktadır. Okullarda bulunan öğretmenlere anketler gönüllülük esasına dayalı olarak dağıtılmış ve gerektiğinde açıklamalar yapılmıştır.

Verilerin Toplanması

Bu çalışmanın kavramsal çerçevesi yerli ve yabancı kaynaklardan elde edilen literatür taraması ile oluşturulmuştur.

Verileri elde etmek için bir adet demografik bilgi formu bir adet de Empatik Eğilim Ölçeği kullanılmıştır. Demografik bilgi formu 8 sorudan oluşmaktadır.(EK-I) Bu sorular cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, öğretmenlikteki kıdem, branş, mesleği isteyerek seçme ve mesleki memnuniyet ile ilgili sorulardır. Bir diğer ölçek ise Empatik eğilim ölçeğidir ve 20 maddeden oluşmaktadır.(EK-II)

Bulgular

Araştırma örnekleminde yer alan 100 öğretmenin 57'si (%57) bayan öğretmenlerden, 43'ü (%43) erkek öğretmenlerden oluşmaktadır. Araştırma örnekleminde yer alan 100 öğretmenin 29'u (%29) 20-30 yaş aralığında, 50'si (%50) 31-40 yaş aralığında, 16'sı (%16) 41-50 yaş aralığında, 5'i (%5) 51-60 yaş aralığındadır. Araştırma örnekleminde yer alan 100 öğretmenin 77'si (%77) evli, 23'ü (%23) bekârdır. Araştırma örnekleminde yer alan 100 öğretmenin 92'si (%92) lisans mezunu, 8'i (%8) yüksek lisans mezunudur. Doktora mezunu örnekleminde yer almamaktadır. Araştırma örnekleminde yer alan 100 öğretmenin 56'sının (%56) kıdem yılı 1-10 yıl arası, 30'unun (%30) 11-20 yıl arası, 14'ünün (%14) ise 21 ve daha fazla olduğu görülmüştür. Araştırma örnekleminde yer alan 100 öğretmenin 7'sinin (%7) Beden Eğitimi Öğretmeni, 6'sının (%6) Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni, 11'inin (%11) Fen ve Teknoloji Öğretmeni, 6'sının (%6) Görsel Sanatlar Öğretmeni, 14'ünün (%14) İngilizce Öğretmeni, 18'inin (%18) Matematik Öğretmeni, 3'ünün (%3) Müzik Öğretmeni, 2'sinin (%2) Rehberlik Öğretmeni, 12'sinin (%12) Sosyal Bilgiler Öğretmeni, 4'ünün (%4) Teknoloji ve Tasarım Öğretmeni, 17'sinin (%17) Türkçe Öğretmeni olduğu saptanmıştır.

Araştırma örnekleminde yer alan 100 öğretmenin 85'i (%85) öğretmenlik mesleğinden memnunken, 15'i (%15) bu meslekten memnun olmadığını belirtmiştir. Araştırma örnekleminde yer alan 100 öğretmenin 87'si (%87) öğretmenlik mesleğini isteyerek seçmiştir. 13 öğretmen (%13) ise bu mesleği isteyerek seçmemiştir.

Araştırmaya katılan branş öğretmenlerinin empatik eğilim ölçeğinden aldıkları puanların yaş, medeni durum, eğitim durumu, mesleki kıdem, branş ve mesleki memnuniyet değişkenlerine göre farklılık anlamlı bulunmamıştır.

Bununla beraber örnekleme oluşturan branş öğretmenlerinin empatik eğilim ölçeğinden almış oldukları puanların cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız grup t-testi sonucunda farklılık anlamlı bulunmuştur ($t= 4,67, p< .05$).

Örnekleme oluşturan branş öğretmenlerinin empatik eğilim ölçeğinden almış oldukları puanların mesleği isteyerek seçme değişkenine göre anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız grup t-testi sonucunda farklılık anlamlı bulunmuştur ($t= 3,84, p< .05$).

Anahtar Kelimeler : *Empati, iletişim, branş öğretmenleri, empatik beceri, öğretmenler.*

Analysis Of The Branch Teachers' Empathic Tendency Levels In Terms Of Different Variables (Avcilar Sample), Postgraduate Thesis

ABSTRACT

This research was performed in order to analyze the branch teachers' empathic tendency levels in terms of different variables..

As is known, people are trained to have a terminal behavioral change. It is of vital importance that people are trained to move along the way opened by the life itself successfully, and to become individuals that are beneficial to themselves and to the society. When receiving this training, the most important resource they benefit from, particularly in primary and secondary education, is teachers that are the cornerstones of education.

While giving education, teachers motivate their students; organize the environmental factors, determine the level of readiness, confront their students with the proper instruments, and tutor them by various educational methods and techniques. However, most importantly, they communicate with them. A teacher's professional success not only depends on his/her expression skill, but also on his/her communication and empathy skill.

Teachers' empathic tendencies will eventually reveal the communication status realized by them inside and outside the organization. These status show us the quality of communication realized by them in their professional and daily lives. With this study, it has been aimed to determine according to which variables teachers' empathic tendency levels differ.

Research Objective

People have an emotional aspect along with the mental one. Just as they cannot give up their minds, they also cannot give up their emotions. They just try to control some emotions.

Alongside their fund of knowledge, emotional aspects of teachers that train and shape others, must be analyzed and investigated. In this thesis, an answer will be sought for the issue that, as a result of which variables teacher's emotional aspects are shaped. To this end, the relationship between the teachers' socio-demographic characteristics (gender, age, marital status), their characteristics related to the professional life (educational status, seniority, branch and professional satisfaction) were compared in terms of their empathic tendency levels.

Population and Sampling

Population of this research, consists of all the teachers working in the official schools affiliated to The Ministry of Education located in Avcilar District of Istanbul Province within 2015-2016 academic year. The sampling involves 3 secondary schools selected from Avcilar District of Istanbul Province, by simple random sampling method. Surveys were delivered to the teachers working in the schools, and necessary explanations were made.

Data Collection

Conceptual framework of this research was created by the literature review acquired from domestic and foreign resources.

In order to acquire data, a demographic information form and an Empathic Tendency Scale were used. Demographic information form consists of 8 questions (ANNEX-I). These questions are related to gender, age, marital status, educational status, seniority, branch, and professional satisfaction. Another scale is Empathic tendency scale and it consists of 20 articles.(ANNEX-II)

Findings

57 (57%) out of 100 teachers included in the research sample, was comprised of female teachers, and 43 (43%) was male teachers. 29 (29%) out of 100 teachers was in the age range of 20-30; 50 (50%) was in the age range of 31-40; 16 (16%) was in the age range of 41-40; and 5 (5%) was in the age range of 51-60. 77 (77%) out of 100 teachers included in the research sample was married, and 23 (23%) was single. While 92 (92%) out of 100 teachers included in the research sample had bachelor's degree, the remaining 8 (8%) had master's degree. Teachers who had the doctoral degree, were not included in the research sample. It was observed that; 56 (56%) out of 100 teachers included in the research sample has 1-10 years of seniority, 30 (30%) had 11-20 years of seniority, 14 (14%) had 21 over 21 years of seniority. It was found out that 7 (7%) out of 100 teachers included in the research sample was Gym Teacher, 6 (6%) was Religious Culture and Moral Knowledge Teacher, 11 (11%) was Science and Technology Teacher, 6 (6%) was Visual Arts Teacher, 14 (14%) was English Teacher, 18 (18%) was Math Teacher, 3 (3%) was Music Teacher, 2 (2%) was Guidance Counselor, 12 (12%) was Social Sciences Teacher, 4 (4%) was Technology and Design Teacher, and 17 (17%) was Turkish Teacher. .

It was found out that; while 85 (85%) out of 100 teachers included in the research sample was satisfied with teaching profession, 15 (15%) was not. 87 (87%) out of 100 teachers included in the research sample had chosen the teaching profession willingly. And 13 (13%) had chosen it unwillingly.

Key Words: *Empathy, communication, branch teachers, empathic skill, teachers.*

1.GİRİŞ

İletişim faaliyeti, tüm canlılar için çok önemlidir. Canlılar çeşitli ihtiyaçlarının büyük bir kısmını iletişim kurarak sağlar. İletişimde verilen ve alınan mesajların doğru iletebilmesi de her iki taraf için önem arz etmektedir.

İnsan ilişkilerinde karşı tarafa verilen mesajların doğru aktarılmasında problemler yaşanabilir. Bunun yanında mesajı algılayan kişinin de yanlış algılaması neticesinde buna yakın problemler baş gösterecektir. Kendini karşısındakinin yerine koyup onun duygularını, fikirlerini anlayan, algılayan ve uygun biçimde dönüt veren insanlar sosyal hayatta empati kurmayan insanlara oranla daha başarılı olacaktır. Yaşamı anlamada ise empati kurmada yetersiz olan insanlar sıkıntı yaşayacaktır. Hayata bakış açıları sadece kendi gözleriyle sınırlı olduğundan, kendi bakış açılarına takılı kalıp diğer insanları anlamada güçlük yaşama ihtimalleri olacaktır. Hâlbuki doğru bir şekilde kurulan iletişim, her iki tarafın da kendini rahat hissetmesiyle sonuçlanır(Özbek, 2010).

Empati ve eleştirel düşünme kavramları son zamanlarda daha fazla önem ve değer kazanmıştır. Bunun neticesinde bu kavramlar ilköğretim programına beceriler arasında yerini almış ve bu konular üzerinde birçok araştırmalar yapılmıştır. Toplum içerisinde sağlıklı iletişim ortamının oluşması ve yaşantıları olduğu gibi kabullenmeyip, bir sorgulama ve araştırma süzgecinden geçiren fertlerin yetiştirilmesinin önem arz etmesi nedeniyle bu iki kavramın çeşitli ülkelerdeki eğitim programında bulunması bir mecburiyet haline gelmiştir. Bu kavramlar hakkında eğitimcilere büyük görevler düşmektedir. Empati ve eleştirel düşünmenin mantığını ve içeriğini kavratılmak için eğitimcilerin bu iki kavrama sahip olmaları ve içselleştirebilmeleri gereklidir. Bu yüzden eğitimciler yetiştirilirken, adayların bu bilgi ve becerilere ne denli sahip olduklarının belirlenmesi gereklidir. (Ekinci, 2010).

Sadece öğretime dayalı eğitim sistemi, yerini daha dinamik, araştıran ve sorgulayan bir sisteme devretmiştir. Öğretimden önce eğitime değer veren bu sistemin en önemli unsuru olan öğretmenler, karşısındaki öğrenciyi, veliyi, eğitim yöneticisini vs. anlamak, algılamak hatta onların beklentilerine, duygularına ve ihtiyaçlarına da cevap verebilir bir donanıma sahip olması eğitim açısından pozitif bir etki yaratacaktır.

Geleceğin teminatı olan öğretmenlerin iletişimde çok büyük önem arz eden empatik yaklaşım hakkında görüşlerinin belirlenmesi, salt ikili ilişkiler açısından değil, aynı zamanda bundan sonra gelecek nesillerin kalitesi için de belirleyici bir etmen olacaktır. Öğretmenlerin sahip oldukları empatik eğilimler ve bunların hangi değişkenler neticesinde farklılık gösterdiği, üzerinde araştırma yapılmasına muhtaç bir konudur. Bu araştırma neticesinde, bu alanda yer alan boşluğun giderilmesi ve daha önce yapılan araştırmaların üzerine daha güncel sonuçlar elde etmek amaçlanmaktadır.

1.1 Amaç

Bu araştırmanın esas amacı, branş öğretmenlerinin empatik eğilim düzeylerini, çeşitli demografik değişkenlere göre incelemektir.

Belirlenen amaç doğrultusunda öğretmenlerin sosyo-demografik özellikleri (cinsiyetleri, yaşları, medeni durumları), iş hayatları ile ilgili özellikler (eğitim durumları, eğitimdeki kıdemleri, branşları, mesleği isteyerek seçip seçmemeleri ve mesleki memnuniyetleri) empatik eğilim düzeyi açısından ilişkisi karşılaştırılacaktır.

1.2 Problem Durumu

İstanbul ili Avcılar ilçesi sınırları içerisinde bulunan branş öğretmenlerinin empatik eğilim düzeyleri bazı demografik değişkenlere göre farklılık göstermekte midir?

1.3 Alt Problemler

1. Branş öğretmenlerinin empatik eğilimleri cinsiyete göre anlamlı bir fark oluşturmakta mıdır?

2. Branş öğretmenlerinin yaşları empatik eğilimleri üzerinde anlamlı bir fark oluşturmaktadır mıdır?
3. Branş öğretmenlerinin medeni durumu empatik eğilimleri üzerinde anlamlı bir fark oluşturmaktadır mıdır?
4. Branş öğretmenlerinin eğitim durumu empatik eğilimleri üzerinde anlamlı bir fark oluşturmaktadır mıdır?
5. Branş öğretmenlerinin mesleki kıdemleri empatik eğilimleri üzerinde anlamlı bir fark oluşturmaktadır mıdır?
6. Branş öğretmenlerinin branşları empatik eğilimleri üzerinde anlamlı bir fark oluşturmaktadır mıdır?
7. Branş öğretmenlerinin mesleği isteyerek seçip seçmemesi empatik eğilimleri üzerinde anlamlı bir fark oluşturmaktadır mıdır?
8. Branş öğretmenlerinin mesleklerinden memnun olup olmaması empatik eğilimleri üzerinde anlamlı bir fark oluşturmaktadır mıdır?

1.4 Tanımlar

Empati: “Bir insanın, kendisini karşısındaki insanın yerine koyarak onun duygularını ve düşüncelerini doğru olarak anlamasıdır” (Dökmen, 2008, s.157).

2. EMPATİ

2.1 Empatinin Tanımı

Empati kelimesi TDK'ye göre Fransızca kökenli bir sözcük olup *empathie* kelimesinden dilimize geçmiştir. Anlamı duygudaşıktır (TDK, Erişim tarihi: 30 Eylül 2015). Empati kavramı Yunanca “*empathia*” kelimesinin İngilizce diline “*empathy*” şeklinde geçmesiyle bugüne ulaşmıştır. Edward B. Titchener, (1909) bir başka bireyin duygusal yaşantısını aktif olarak anlamak manasında “*empathy*” kelimesini kullanmıştır (Dökmen, 2004).

Empati kavramı konusunda literatür incelendiğinde bu kavramın çeşitli düşünürler ve yazarlar aracılığıyla farklı şekillerde açıklandığı ortaya çıkmaktadır. Bunun yanı sıra aynı düşünür ve yazarların empati kavramına yakıştırdıkları anlamın da zamanla değiştiği görülmektedir (Pişkin, 1989).

Freud empatinin ortaya çıkışını şu şekilde açıklamıştır: Bireyin karşısındaki kişiyle özdeşim kurması ve bunun neticesinde onun duygularını, hislerini taklit etme yoluyla empati kurulmasıdır. Bu sistem, kişiye farklı dünyaları anlayıp, onlarla ilgili bir görüş oluşturma imkanı sağlamaktadır. Kohut'un anlayışına göre empati, bir diğer bireyin iç dünyasına dahil olup onun hissiyat ve fikirlerini anlama potansiyelidir. Kohut, empatinin başkasının hayatına katılımını duyumsayarak kişinin içebakış geliştirmesi olduğunu ifade etmektedir (Basch, 1983; Akt: İkiz, 2006:17).

Kabapınar'a (2002) göre, bir insanın kendisini karşıdakinin yerine koyup, onun penceresinden görme gayreti olarak tanımlanabilen empati, değer yargısı yükleme, düşünme, bu düşünceyi değerlendirme ve herhangi bir davranışta bulunma gibi ayrımların anlaşılmasında etkili sayılan bir beceri olarak meydana çıkmaktadır (Kabapınar, 2002).

Empati kavramının bugünkü anlamıyla kullanılış alanı ise Rogers'a aittir. Rogers'a göre empati, bireylerin ne yaptığını ve ne duyduğunu onların açısından anlamak, onların iç dünyalarına dahil olmak ve bunu, onlara nasıl görünüyorsa o şekilde kavramaktır. Bir başka ifadesinde ise, insanın kendisini sanki bir başkasıymış gibi ancak hiçbir zaman "sanki" koşulunu kaybetmeden tasavvur edebilmesiyle, empatik anlayışın mümkün olduğunu belirtmektedir (akt. Ünal, 1972).

Dökmen (2008), empatiyi empatik eğilim ve empatik beceri olmak üzere iki yönüyle ele almıştır:

Empatinin duygusal boyutunu oluşturan empatik eğilim kişinin empati kurma potansiyelidir. Empati kurabilme durumu ise empatik beceri olarak adlandırılır. Gündelik hayatta ise empatik eğilim, sorunlu kişilerin duygularını anlama ve bu kişilerin duygusal deneyimlerinden etkilenme yeteneği ve buna yardım etme isteği bulundurmaktır. Empatik eğilim işte bu yardım etme isteğinin düzeyini belirler. Empatik eğilimin kazanılması ise çoğu zaman uzun zaman alır.

Budak (2009), empatiyi şu şekilde tanımlamıştır: Başkalarının duygu, düşüncelerinin ve bunların muhtemel anlamlarının net bir biçimde farkında olma; "kendini başkasının yerine koyma" karşısındakinin düşüncelerini ve duygularını temsili olarak yaşama, sevinçleri acıları, paylaşma, vb ifadesi ile kastedilen şeydir. Bu durumuyla hem duygusal hem de bilişsel bir süreçtir ve insanın kendini karşısındakinin yerinde hayal etmesiyle, kendi benzer tecrübelerini anımsamasıyla gerçekleşir. Empati bundan başka bu düşünce ve duygu paylaşımına uygun tepkileri de üretir.

Bir bireyin karşıdaki bir birey ile empati kurması için gereken unsurlar şunlardır (Dökmen, 2012):

a. Empati kuracak şahıs, kendisini karşısındaki şahsın yerine koymalı, olaylara onun bakış tarzıyla bakmalıdır. Her birey dünyaya kendine has bir bakış tarzıyla bakar. Eğer kişi karşısındaki kişiyi anlamak istiyorsa, etrafına onun baktığı gibi bakmalı, olayları onun gibi yaşamaya ve algılamaya gayret göstermelidir. Bunu yapmak için de empati kurmak istenen bireyin rolüne girmeli, onun yerine geçerek olaylara onun gözlüklerinin arkasından bakmalıdır. Kişi karşısındaki bireyin rolüne girerek empati kurduğunda, o bireyin rolünde kısa bir zaman kalmalı, daha sonra bu rolden çıkarak kendi yerine geçebilmelidir.

b. Empati kurmuş olabilmek için, karşıdaki insanın düşüncelerini ve duygularını doğru olarak algılamak gerekir. Karşıdaki insanın sadece düşüncelerini veya sadece duygularını anlamlandırmak tek başına yeterli değildir. Bu anlamda empati kavramının iki bileşeni vardır. Bu bileşenler empatinin duygusal ve bilişsel bileşenleridir. Karşıdaki bireyin hissettiklerinin aynısını hissetmek duygusal özellikli bir etkinlik; karşıdaki bireyin rolüne girip onun ne hissettiğini anlamlandırmak, bilişsel özellikli bir etkinliktir. Bilişsel rol alma, duygusal rol almanın ön koşulu sayılabilir.

c. Empati kuran bireyin zihninde meydana gelen empatik anlayışın, karşıdaki bireye iletilmesi davranıştır. Karşıdaki bireyin düşünceleri ve duyguları tam olarak anlaşılabilirse bile, eğer anlaşıldığı ona belirtmezse empati kurma aşaması tamamlanmış olmaz.

2.2 Empatinin Tarihçesi

Empati kelimesi tarihsel süreç içerisinde ilk olarak 1897’de Lipps tarafından “*emfühlung*” olarak adlandırılmıştır.

Yirminci yüzyılın başlarından 1950’lerin sonlarına kadar empati, bilişsel nitelikli bir kavram olarak ele alınmıştır. Özellikle 1950’li yıllarda empati kavramı insanın karşısındakini tanınması, kendini onun yetine koyarak o kişinin özellikleri hakkında bilgi sahibi olması anlamında kullanılmıştır.

1960’lı yıllarda ise, ek olarak empatinin duygusal bir yönü olduğu üzerinde durulmuştur. Bu yıllardaki anlayışa göre, bilişsel yön empatinin ön şartıdır fakat, tek başına yeterli değildir, karşıdakinin hislerinin aynısını da hissetmek gerekir.

1970’lerde ise empati, 1960’lı yıllara oranla anlam açısından daha dar kapsamlı kullanılmaya başlanmıştır. Birinin duygularını anlamak ve o duygulara uygun karşılıklar vermeye empati denilmiştir. Konuya “ben ne hissediyorum?” yerine “o ne hissediyor?” diye yaklaşır (Dökmen, 1988).

Günümüz literatüründe ise 1970’li yıllardaki empati anlayışı genel manada geçerliğini sürdürmektedir (Dökmen, 1988).

2.3 Empatinin Bileşenleri

Empati kavramı farklı kişiler tarafından farklı biçimlerde ifade edilmiştir. Bu açıklamalardaki farklılıklar empatinin bileşenleri için de geçerlidir. Kimi araştırmacı empatinin üç bileşeni, bir kısmı ise dört bileşeni olduğunu vurgulamaktadır.

Goldstein ve Michaels (1985) empatiyi oluşturan unsurları bilişsel (cognitive) empati, duygusal (affective) empati, bildirişimsel (communicative) empati ve algısal (perceptive) empati şeklinde ifade etmişlerdir (Akçalı, 1991).

2.3.1 Bilişsel

Bu empati türünde esas olan başkalarının duygularının mental olarak algılanmasıdır. Karşıdaki kişinin duygularını yaşama zorunluluğu yoktur (Yılmaz, 2003).

Empati, bilişsel yönden karşımızdaki insanın düşüncelerini, beklentilerini, hislerini vb. anlamaktan oluşan mental bir süreçten oluşur. Empatinin bilişsel bileşenine ağırlık verilerek tanımının yapılması Mead’ın katkılarıyla gerçekleşmiştir. Bu tanımda benmerkezcilik önemli bir yere sahiptir. Bilişsel bileşende bir başka önemli husus ise bakış açısı ve rol almadır. (Akçalı, 1991; Öner, 2001)

Kişilerin fikir, inanç ve değerlerinin, duygu, düşünce ve algılarının bir başkası tarafından zihinsel açıdan algılanmasına ve anlamlandırılmasına empati denir. Empati kavramının açıklanmasında zihinsel bir süreç söz konusudur. Empati kavramının bu yönünün vurgulanmasında Mead’in etkisi büyüktür. Ben merkezlik ve bakış açısı (rol alma), empatinin bilişsel unsurlarını oluşturmada büyük bir öneme sahiptir (Akçalı, 1991; Öner, 2001).

2.3.2 Duygusal

Duygusal empati empatinin önemli bir yönüdür. Kuramcılar duygusal bileşeni, karşıdaki kişilerin duygularını anlama, onların bu duygularına karşı duyarlı olma olarak tanımlamışlardır. Duygusal yön olmadan empati, sadece diğer insanların hayatlarını tanımlama ya da bir çeşit etiketleme olarak görülmüştür. Neticede

duygusal bileşen empatik yaşantının önemli bir yönü olarak tanımlanmıştır (Yılmaz, 2003).

2.3.3 Algısal

Empatinin algısal bileşeni, bir kişinin karşısındaki kişinin duygularıyla olan deneyimindeki ilk basamaktır. Empatiyi kuran kişi, karşısındakinin kendisine ileteceği her türlü mesaja dikkat etmelidir. Örneğin onun ses tonuna, beden diline, zamanlamasına, kullandığı kelimelere vs. Nihayet bütün bu fiziksel ve duygusal mesajları algıladıktan sonra empati kuran bireyin bilişsel ve duygusal süreçleri bu algılanan mesajlar üzerinde çalışabilir (Goldstein ve Michaels, 1985) (Akt. Yılmaz, 2003).

2.3.4 Bildirişimsel

Empatinin bildirişimsel bileşeni, empatinin bilişsel ve duygusal bileşenleri sürecindeki yaşantıların karşdakine iletilmesidir. Empati, bir başka kişinin algılamalarını ve duygularını kavrama ve anlama, bu anlayışı doğru olarak iletme yeteneğidir (Akçalı, 1991; Öner, 2001).

2.4 Empati ile İlgili Kavramlar

Empati ile ilgili kavramlar başlığı altında empati ile karıştırılan ve empatiyle ilişkisi olmayan kavramlar ya da empatiye yakın olan kavramlar ele alınacaktır.

2.4.1. Empati ve sempati

Empati ve sempati kavramları birbirleriyle karıştırılsa da aslında çok farklı iki kavramdır. Bu karışıklık her iki kavramın da karşı tarafın hislerine yönelik olmasından ileri gelir. Empatide bir diğer kimsenin yaşantısına katılımla birlikte onun hayatındaki öne çıkan bazı noktaları algılayabilmek vardır. Sempatide ise karşı tarafın hislerine salt bir katılımdan söz edebiliriz ve hatta sempati duyan kişinin de yaşantısı bu katılıma dâhil olur. Örnek verecek olursak acı ve üzüntü duyan bir kimseye sempati ile yaklaşan kişide ortak acıları çekmenin hissi vardır. Sempati duyuyordur çünkü kendisi de o acıları yaşamıştır. Empati duyan kimse ise kendi acılarını, duygularını, hislerini hülasa kendi yaşantısını geride bırakarak kendini bir anlamda karşı tarafa kanalize eder (Akkoyun, 1982).

Sempati ortak duyguların, beklentilerin, paylaşılmasıdır. Empati ise karşı tarafın hislerini doğru yorumlama ve –miş gibi o hislerini yaşayabilmektir. Bundan hareketle empatide bir ayna vazifesi vardır. Danışan kendini o aynada görür ve ihtiyaçlarını daha karşılayabileceği bir çerçeve görür. Saygın olduğunu hisseder ve yapıcı bir kişilik geliştirmeye başlar. Sempatide ise danışan empatik yaklaşımın tersine kendini aciz hisseder. Bir acıma duygusu sezilir. Bu da kendine güven duygusunu zedeleyerek yapıcı kişilik geliştirme ortamını baltalar (Akkoyun, 1982).

2.4.2 Empati ve özdeşim

Empati ile özdeşim birbirine karıştırılan kavramlardır. Özdeşim, bilincimiz harici çalışan ve kişinin kendisini başka birisine göre biçimlendirdiği bilişsel bir mekanizmasıdır. Empati ile bu tanımın haricinde derinlik, kalıcılık ve yoğunluk açısından da farklılıklar bulunmaktadır (Goldstein ve Michaels, 1985) (çev. Yılmaz, 2003).

Özdeşim duyan kişi kendi benliğini yok eder, yerine karşıdaki kişinin benliğini yerleştirir. Halbuki empatide iki kişinin aynı benliği paylaşması gibi bir paylaşım yerine iki ayrı benlik söz konusudur. Temel fark buradan meydana gelmektedir (Akkoyun, 1982).

2.4.3 Empati ve içtenlik

Empati kavramı ve içtenlik kavramı yakın ilişki içindedir. Hatta empati ve içtenlik, empati ve sempati arasındaki ilişki gibi birbirini dışlamamakta aksine tamamlamaktadır. Sonuç olarak içtenlik kavramını empati ile açıklayabiliriz. Empatik anlayış içerisinde olan terapist karşısındakinin iç dünyasına girer, içtenlik ise bunu yaparken terapistin kendi iç dünyasını da algılamaya çalışmasıdır. İçtenlik bu ilişki için çok önemli bir yer tutar. İçtenlik terapist için mesleki bir zorunluluk olmaktan çıkar ve bu yaşantının içerisinde olur (Akkoyun, 1982).

2.4.4 Empati ve sezgisel tanı

Empati kavramı ve sezgisel tanı birbirlerine neredeyse zıt iki kavramdır. Sezgisel tanıda, adından da anlaşılacağı üzere danışan üzerinden bir tanılama amacı güdülür. Danışanın hayatına bilinçli bir katılım söz konusudur. Bu bilinçli katılımın

sonucunda karşı tarafın ihtiyaçlarını belirleme kategorize ve formüle etme ihtiyacı görülür. Bir yaşantıyı gözleme ve yorumlama söz konusudur. Bu anlayışın aksine empatide herhangi bir değerlendirme yapmaktan kaçınılır. Sezgisel tanıda amaç değerlendirme yapmaktır (Akkoyun, 1982).

2.4.5 Empati ve benmerkezcilik

Empati ile benmerkezcilik kavramı taban tabana zıt iki kavramdır. Hiçbir yönden empatik anlayış ile bağdaşmayan bu kavrama sahip bir kişinin, karşısındakinin iç dünyasına girip onun bilişsel ve duygusal yönlerini algılayabilmesi mümkün değildir. Bu konuda görüş bildiren tüm uzmanlar empatik anlayışta benmerkezci tutumdan uzak durmanın gereğini paylaşır. Benmerkezcilik; görsel-uzaysal, bilişsel ve duygusal olmak üzere üçe ayrılabilir. Bu tutuma sahip insanlar varlıklara ve en önemlisi insanlara dair gerçekleri fark etmekte ve karşısındaki insanın iç dünyasına girmekte zorluk yaşamaktadırlar. Bu nedenle diğer insanların ne düşündüklerini, ne hissettiklerini yeteri kadar anlayamazlar. Bu da empatik anlayış için bir engel teşkil eder (Dökmen, 2002).

2.5 Empatiyi Açıklayan Kuram ve Yaklaşımlar

Empati kavramının anlaşılabilmesi Ünal'ın (1972) ortaya attığı bu kuramlar aşağıda özetlenmiştir:

2.5.1 Çıkarsama kuramı

Çıkarsama kuramına göre iletişimde bulunduğumuz insanın iç dünyası bize kapalı olduğu için onun hakkındaki yorumlarımız kendi deneyimlerimizdir. İnsanlar kendi yaşantılarını his ve düşüncelerini heyecanlarını doğrudan gözlemlemektedirler. Başka bir insanda bu duyguların tezahürü olan davranışları gördüğümüzde aynı psikolojik durumların varlığını çıkarırız. Örneğin sinirlendiğimizde kaşlarımızın çatıldığını, ses tonumuzun değiştiğini, hatta masaya yumrukladığımızı kendimiz gözlemleriz. Başka bir insanın başka bir zaman diliminde aynı hareketleri yaptığını gördüğümüzde o kişinin öfkeli olduğunu anlarız. Demek ki yaşadığımız olayın vücudumuza yansımaları diğer insanlara da atfetmiş oluruz ve genelleştiririz. Bu genelleştirme vasıtası ile insanlarla iletişimi sağlarız. Her ne kadar iç dünyamızla dış

görüntümüz arasında oluşan bağ diğer insanlarla bir benzerlik, bir genellik arz etse de kültür farkları fiziki ifadelerle, duygusal durumlar arasında bir farklılık yaratabilir. Bu yüzden diğer insanları kendimizin aynısı olarak kabul edersek hataya düşebiliriz.

2.5.2 Rol oynama kuramı

Bu kuram George H. Mead (1934) tarafından ortaya atılmıştır. Rol alma (role taking) veya rol oynama kuramına göre de gözlenebilen şeyin, davranışlar olduğunu kabul eder ve bunların nasıl anlam kazanıp yorumlandığı üzerinde durulur. Bu kuramda empatik kabiliyetin gelişmesi çocuk üzerinden açıklanmaya çalışılır. Çocuk doğduğunda etrafındaki kişilerle herhangi bir sınır çizemez ve hareketleri gördüğü kişileri taklit etmesi ile şekillenir. Örneğin annesinin ona gülümsemesini taklit eder ve bunu davranışa döker. Başlangıçta sade bir taklit söz konusudur. İlerleyen zamanlarda mükâfatlandırılacak olan davranışları pekişir ve o davranışları gerçekleştirme potansiyeli kuvvetlenir.

Çocuk zamanla başkalarının ona ne gözle baktığını daha iyi kavrayacaktır. Başkalarının gözünden kendisine bakmayı öğrenen çocuk kendisini daha iyi gözlemleyebilme olanağı bulacaktır. Örneğin evcilik oyununda kendisini anne ve babanın yerine koyup bir dış obje gibi gözlem yapabilmesini sağlayacaktır.

Çocuk oyun oynadıkça aldığı roller ve oynadığı oyunlar komplike hale gelecek ve çocuğun daha iyi gözlem yapmasını sağlayacaktır. Daha iyi gözlem yapan çocuk kendisinden beklenen şeylerin daha kolay farkına varacaktır. Bu sayede davranışlarını ona göre düzenleyerek uyumlu, sevilen bir birey olacak ve bu davranışları mükâfatlandırılmış olacaktır.

2.5.3 Heyecan yayılması olarak empati

Harry Stack Sullivan'a ait olan bu görüşe göre bir çocuk ile ona bakan kişi arasında heyecansal bir bağ bulunmaktadır. Sullivan buna empati diyor. Bu görüşe göre bu empati iki özne arasında bir bildirişim sağlıyor. Bilindiği üzere yetişkin bir insan karşısındaki insanın fiziksel belirtilerini gözlemleyebilir ve çeşitli çıkarımlarda bulunabilir. Örneğin yüzünün solmasını, sesinin yükselmesini yahut vücudunun titremesini sezebilir ve çeşitli çıkarımlarda bulunabilir. Sullivan'a göre bu

bildirişimler çocuğun bu tür fiziksel ifadeleri algılayabilmesinden önce de o çocukta bulunmaktadır. Bir bakıma empatinin insanın bir hayat boyu sürdüğünü ifade eder vebir anne-çocuk etkileşimiyle örneklendirir. Bir anne çocuğunu emzirirken bir korkma hissederse veya çocuktan hoşlanmazsa, memesini çekme durumunda çocuk bunu hissedebilir ve o çocukta bu durumun neticesinde beslenme güçlükleri doğabilmektedir. Ona göre empatinin en çok önem taşıdığı evre muhtemelen çocuğun ilk altı ay ve yirmi yedi ay arasındaki devredir (Ünal, 1972).

2.6 Empatinin Aşamalı Olarak Sınıflandırılması

Empatik beceri ve eğilimlerin belirlenmesi için yapılan araştırmalarda, hiyerarşik bir empatik tepki söz konusudur. Bu hiyerarşik tepkiler herhangi bir durum veya olay karşısında verilecek tepkinin niteliğinin kötüden iyiye doğru derecelendirilmesiyle oluşur. Carckhuff,Truax aynı zamanda Hammond ve arkadaşları da, empatik tepkinin derecelendirilmesi ile ilgili çalışmalar yapmışlardır. Bu çalışmalar diğer araştırmacılar tarafından da oldukça kabul görmüştür. Empatik tepkinin derecelendirilmesi ile ilgili yabancı literatürdeki açık, adı geçen araştırmacılar tarafından incelenmiş; araştırmacıların bu çalışmalarına dayanarak pek çok ölçme aracı geliştirilmiştir (Dökmen, 1997).

Üstün Dökmen'in 1998 yılında empatinin aşamalı sınıflandırılması konusunda dört temel basamaktan bahsetmiştir:

- Onlar basamağı
- Ben basamağı
- Sen basamağı
- Biz basamağı

Bu dört basamağın her biri de kendi içinde duygu basamağı ve düşünce basamağı olarak iki alt basamağa ayrılır. Bu basamaklar aşağıda incelenmiştir:

2.6.1 Onlar basamağı

Onlar basamağında bir tepkide bulunan birey karşısındaki bireyin anlattığı sorunu dinlemez ve kafa yormaz. Onun duygu ve düşüncelerini önemsemez. Onunla, kendi duygu düşüncelerini dahi paylaşmaz. Sorunu anlatan kişiye yaptığı geribildirim kendi

fikirlerini ihtiva etmez. Orada bulunmayan üçüncü kişilerin görüşlerini basmakalıp bir şekilde sorun sahibine bildirir. Bu geribildirim genellikle bir atasözü ya da birtakım genellemeleri içerir. Örneğin maddi sıkıntılar yaşayan birine “Ayağını yorganına göre uzat” şeklinde yorum yapar. Bu cümlede ne sorun anlatanın ne de dinleyenin görüşü, duygu ve düşünceleri bulunmaktadır. Toplumun değer yargılarından süzölmüş bir cümleden ibarettir.

2.6.2 Ben basamağı

Ben basamağında empatik tepki veren birey karşısındakinin sorunu üzerine eğilmek yerine benmerkezci davranarak sorunu olan kişiyi eleştirip ona akıl vermeye kalkar. Bazı durumlarda da sorunu anlatan bireyi sorunuyla öylece bırakarak, kendinden, kendi yaşantılarından tecrübelerinden, dünya görüşünden söz etmeye başlar. Örneğin bu basamakta empatik tepki veren birey, sorununu paylaşan bireye: ”Çok üzüldüm, aynı soruna ben de sahibim.” deyip kendinden bahsetmeye başlar. Bu sayede sorununu anlatan kişi sorunuyla yüz yüze bırakılır. Aslında Ben basamağında empatik tepki veren kimse onlar basamağında empatik tepki veren kimseye göre sorun anlatan kişiyi bir nebze rahatlatılabilir. Ancak bu basamaktaki kişiler bilişsel ve duygusal açıdan karşısındakinin rolünü alamadıklarından yeteri derecede empati kurmuş sayılmazlar.

2.6.3 Sen basamağı

Sen basamağında empatik tepki veren insanlar karşısındakinin his ve düşüncelerini tamamıyla algılayabilir, olaylar ve durumlar karşısında onların bakış açılarıyla bakabilir ve tepkilerini ona göre verirler. Bir başkasının, toplumun ya da kendilerinin görüşlerini dile getirmekten kaçınır, direkt olarak karşısındaki kişinin duygu ve düşüncelerini üzerine odaklanıp ne düşünüp ne hissettiğini anlamaya çalışır.

2.6.4 Biz basamağı

Bu basamakta kişiler, belirli bir olay karşısında birbirlerinin ne düşüneceklerini, ne hissedeceklerini ve bu olaylara nasıl tepki vereceklerini önceden tahmin edebilirler. Bu tepkileri tahmin edip gerektiğinde birbirlerine yardımcı olabilmektedirler (Dökmen, 2005).

Biz Basamağı		Duygu	Bizim duygularımız
		Düşünce	Bizim düşüncelerimiz
Sen Basamağı		Duygu	Senin duyguların
		Düşünce	Senin düşüncelerin
Ben basamağı		Duygu	Senin problemine ilişkin benim duygularım
		Düşünce	Senin problemine ilişkin benim düşüncelerim
Onlar basamağı		Duygu	Senin problemine ilişkin başkalarının duyguları
		Düşünce	Senin problemine ilişkin başkalarının düşünceleri

Şekil 2.1 : Aşamalı Empati Sınıflandırmasında Temel Empati Basamaklar (Dökmen, 1988).

Dökmen'in (2005) oluşturduğu on altı empati basamağı, üç ana empati basamağını kapsar niteliktedir. Bu alt basamaklar en niteliksizden en nitelikliye doğru derecelendirilir. Bu alt basamaklar aşağıda açıklanmıştır:

1. Senin problemin dışında başkaları ne düşünür, ne hisseder: Bu basamakta yer alan kişi empati kurmaya çalışırken genellemeler ve atasözleri gibi genel geçer ifadelerden yararlanarak içinde yaşadığı toplumun bu durum karşısında nasıl tepki vereceğini düşünür. Mevcut sorunun çözümüne yönelik kişisel değil, toplumsal değer yargıları üzerinden yaklaşır.
2. Eleştiri: Mevcut problemini anlatan kişi, kendisini dinleyen tarafından eleştiriye maruz kalır. Bu eleştiri tamamen dinleyicinin kişisel deneyimleriyle alakalıdır.
3. Akıl verme: Dinleyici problemi olan kişiye bu durum karşısında nasıl hareket etmesi gerektiğini söyler.
4. Teşhis: Dinleyici, problemi olan kişinin içinde bulunduğu sıkıntılı durumun ne olduğuna dair birtakım tespitlerde bulunur. Problemin kaynağını toplumdan kaynaklanan baskılar olduğunu veya kişinin içinde yaşadığı sıkıntılı durumu kendine çok fazla dert ettiğini söyler.
5. Bende de var: Kişi, problemi olan kişiyi dinler ve aynı problemin kendisinde de olduğunu söyler ve ardından kendi problemini anlatmaya başlar.
6. Benim duygularım: Karşıdaki kişinin problemini etkin bir şekilde dinler. Sorun karşısında hissettiklerini beden diliyle veya kelimelerle problemi olan kişiye aktarmaya çalışır. Dinlemiş olduğu soruna cevaben kendi duygu ve düşüncelerini sözel ya da davranışsal olarak ifade eder; örnek olarak “çok sevindim” der, yahut “buna üzüldüm” der.
7. Destekleme: Karşısındaki bireyin söylemiş olduğu sözleri tekrarlamaz fakat onu desteklediğini ve anladığını belli eder.
8. Soruna eğilme: Kendisiyle paylaşılan sorunu dinler, irdeler, sorunla ilgili çeşitli sorular sorar.
9. Tekrarlama: Kendisine anlatılan sorunu, çeşitli durumlarda sorun sahibinin kullanmış olduğu kelimelere değerler vererek özet geçer ve bu sorunu kaynağına yansıtır. Dinlediği sorun sahibi kişinin belirli hislerini de yakalayıp yansıtmış olduğu bu mesaja ilişirir.

10. Derin duyguları anlama: Derin duyguları anlama basamağında empati kuran birey, kendisini tamamiyle sorun sahibinin yerine koyarak, sorun sahibinin net bir şekilde ortaya koyduğu ya da koymadığı tüm duygu ve fikir dünyasını fark eder ve bu durumu ona yansıtır.

Üstte belirtilen basamaklardan ilki onlar basamağına aittir. 2-3-4-5-6. basamaklar ben basamağına ve 7-8-9-10. basamaklar ise sen basamağına aittir. Çeşitli kuramsal açıklamalara baktığımızda empatinin gerçek manada 7-8-9- ve 10. basamaklarda - sen basamağında- ortaya çıktığını görüyoruz. İlk 6 basamak ise empati kurma yolundaki basamaklar olarak değerlendirilebilir (Dökmen, 2005).

2.7 Empatinin Ölçülmesi

Empati farklı ölçüm çeşitleri sayesinde belirlenmektedir. Dökmen (1988) daha önceki yaptığı bir araştırmada kullandığı gruplamayı geliştirerek 4 ana başlık altında bu ölçek çeşitlerini ortaya koymuştur.

2.7.1 Kişiler arası kaygıyı ölçen empati ölçekleri

20. yüzyılın ikinci yarısının başlarında empati kavramı insanların birbirlerinin karakter özellikleri hakkında tahmin yürütme olarak biliniyordu. Bu da insanların birbirlerini nasıl algıladıklarının ölçülmesi anlamına geliyordu. Bu yaklaşım ilerleyen yıllarda yerini başkaca yeni yaklaşımlara bırakmışsa da, ortadan tamamen kalktığı söylenemez.

2.7.2 Empati kurma becerisini kişiliğin bir boyutu olarak ele alan ölçekler

Bu gruba dâhil olan ölçekler empati kurma eğilimleri yüksek olan, bir başka deyişle empatik duyarlığa sahip ve bu duyarlığı yüksek olan kişilerin karakteristik özellikleri dikkate alınarak hazırlanmıştır. Bu ölçekler daha çok duygusal empatiyi ölçmektedir. Bu anlamda kişilik ölçeği özelliği taşımaktadırlar.

2.7.3 Bir başkasının rolünü alma, onu doğru anlama becerisini ölçen ölçekler

Bu gruptaki ölçekler empatinin bilişsel nitelikteki durumunu ölçerler. Amaç bireyin kendisine söylenen sözleri ne derecede doğru anladığını belirlemeye çalışır. Eğer kişi

karşısındakini benmerkezci olamayan bir tutum sergileyerek dinlerse ve onun söylediklerini tam olarak anlayıp söyleyebilirse bu tip ölçeklerde, kişinin empatik eğilimi olduğu söylenebilir. Bu yaklaşımın benimsediği bir ölçek şu şekildedir. İki kişiye bir hikâyenin anlatıldığı bir dizi resim gösterilir. Sadece birisine birkaç resim eksik gösterilir. Eksik gösterilenden hikâyeyi anlatması istenir. Dizinin kısaltıldığından haberi olmayan denekten diğer deneğin anlattıklarını tekrar etmesi istenir. Bu denek tekrar ederken ön bilgisini bu tekrar esnasında kullanırsa benmerkezci yaklaşım kabul edilir.

2.7.4 Belli uyarıcılar karşısındaki empatik tepkilerin ölçüldüğü ölçekler

Bu gruptaki ölçekleri beş alt grupta inceleyebiliriz.

a. Bir terapist bir danışanla empati kurmuşsa, terapistten ya da danışma seansına şahit olan bir başka gözlemciden ne derecede başarılı empati kurulduğunu bir ölçek üzerinde belirtmesi istenir.

b. Duygusal yüz ifadelerini belirten çeşitli resimler ve slaytlar deneklere gösterilir ve bu yüz ifadelerin ne olduğunu teşhis etmeleri istenir.

c. Deneklere izletilen film ya da video üzerinden rol alan şahıslarla empati kurmaları, onların ne hissettiklerini, hangi duygulara sahip olduklarını deneklerin tahmin etmesi istenir.

d. Empatik becerisi ölçülecek kişilere küçük olaylar anlatılır ve karakterlerin hangi duyguları sergiledikleri sorulur. Bazı araçlarda ise deneğe verilen empatik tepkilerden onun için en iyisinin hangisi olduğu sorulur.

Bu dört ana grubun dışında fizyolojik tepkileri değerlendiren ölçekler de mevcuttur. Örneğin belli uyarıcılar karşısında derilerinin direncindeki değişimler.

2.8 Empati Eğitimi

Empati eğitimi konusunda bilim dünyasında farklı görüşler mevcuttur. Kimi bilim insanları, empatinin doğuştan getirilen bir yetenek olduğunu ve daha sonradan herhangi bir biçimde kişinin bu konuda eğitime tabii tutulamayacağını, belki empati eğilimi olan insanlarda çeşitli yöntem ve tekniklerle bir miktar geliştirilebileceğini savunmuşlardır (Aspy ve Roebuck, 1975, Akt: Ataşalar, 1996).

Rogers (1975) ise empatinin doğuştan getirilmediğini, daha sonra çeşitli deneyimlerle öğrenildiğini ve en hızlı öğrenmenin ise empatik ortamda gerçekleştiğini bildirmektedir (Akkoyun, 1983).

Bu bağlamda, empati becerisinin geliştirilebilmesi hususunda kullanılan belli başlı teknikler dört grupta incelenebilir (Payne, Weiss ve Kapp 1972; Dalton, Sundblad ve Hylbert 1973; Cooker ve Cherchin 1976; Aktaran: Dökmen, 1988).

1. Didaktik Eğitim (Bilgi Verme) Tekniği:

Bu teknikte empati alanında bir uzman, denek ya da öğrencilere doğru iletişim yolları ve empati konusunda teorik bilgiler verir.

2. Yaşantısal Eğitim (Experiential) Tekniği:

Bu teknikte ise denek başka kişi/kişilerle görüştürülür ve iletişimleri sağlanır. Empatik yaklaşımları ise bir uzman tarafından ya o esnada izlenir ya da banttan izlenir. Her iki durumda da kurulan iletişim daha sonra gözlemleyen uzman tarafından olumlu/olumsuz eleştirilir.

3. Rol Oynama (Role Playing) Tekniği:

Rol Oynama tekniğinde denek bazen kendisi olarak bazen de kendisini karşısındaki kişi yerine koyarak iletişime geçer. Bu sayede karşısındakinin hislerini hisseder, düşündüklerini anlar, tepkilerini ona göre düzenler.

4. Modelden Öğrenme Tekniği:

Denek, modelden öğrenme tekniğinde bir uzmanla danışanın ya da hastanın iletişimini doğrudan/videodan izler. Uzmanı model olarak empatik becerilerini geliştirmeye çalışır.

Bu tekniklerden biri kullanılabileceği gibi birkaçı da kullanılabilir.

2.9 İletişimde Empatinin Önemi

“İletişim, bilgi üretme, aktarma ve anlamlandırma sürecidir” (Dökmen, 2004).

İnsan hayatının her döneminde iletişim kurar. İletişimin başarılı olması ise kendisini ve başkalarını doğru anlayabilmesine bağlıdır. Doğru anlayan ve hisseden insanlar, doğru geribildirimler vererek kurmuş olduğu iletişimde daha başarılı olacak ve iletişimdeki bu başarılarını empatik anlayışa borçlu olacaklardır.

İletişimin amacına ulaşabilmesi için iletişim sürecinin işlenmesi gerekmektedir. Bu iletişim sürecindeki temel öğeler kaynak, mesaj, kanal, alıcı ve dönüttür. Bunlar (Demirel, 1998):

- Kaynak, başkası ile paylaşacak bir fikre sahip olan kimsedir.
- Mesaj, bir iletişim sürecinde esas olan haber, bilgi, hareket, jest, mimik, ses, ışık, resim, yazı, işaretlerdir.
- Kanal, mesajın alıcıya iletilmesini sağlayan araç ve yöntemlerdir.
- Alıcı, kaynaktan gelen mesajın iletici araç ve yöntemleri takip ederek ulaştığı kişidir.
- Dönüt, kaynaktan gelen mesaja alıcının gösterdiği tepkinin tekrar kaynağa ulaşması sürecidir.

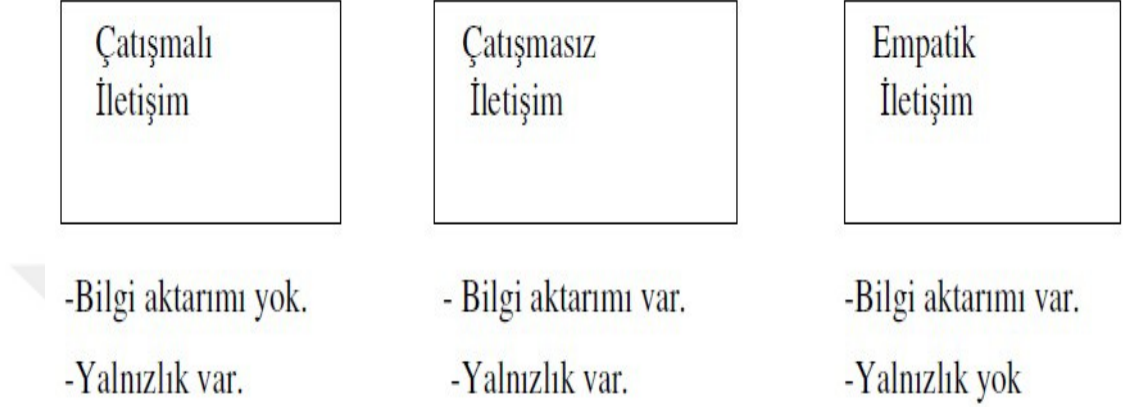
Dökmen’e (2012) göre empatinin ne olduğunu anlayabilmek için öncelikle, empatiyi kullanan ve ona ihtiyaç duyan insanın yaşamındaki temel amaçlarının ne olduğunu tartışmamız gerekir.

Bu konuyla ilgili önermeler şunlardır:

1. İnsan yaşamını sürdürmek ister.
2. İnsanın yaşamını sürdürebilmek için iki şeye ihtiyacı vardır; ”bilgi edinmek” ve “yalnız kalmamak”.
3. Bilgi edinme ve yalnız kalmama isteği, kişilerarası iletişimlerin niteliğini belirler.

4. Üç tür iletişim vardır. Bunlar;

- (a) Çatışmalı iletişim
- (b) Çatışmasız iletişim
- (c) Empatik iletişimdir.

Şekil 2.2 : İletişim Türleri

2.10 Empatik Eğilim ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Bu bölümde empatik eğilim ile ilgili yurt içinde ve yurt dışında yapılan araştırmalar belirtilecektir.

Dökmen (1987), gerçekleştirdiği araştırmada empati kurma becerisi ile sosyometrik statü arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Üçüncü sınıfta bulunan 51 üniversite öğrencisi üzerinde yapılan araştırmada; empatik beceriler ile ilgili üç açık uçlu sorudan oluşan ölçek kullanılmıştır. Sosyometrik statünün ölçülmesi için öğrencilerin sorunlarını yazılı olarak belirtmeleri istenmiştir. Sonuç olarak elde edilen bulgularda bu iki kavram arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Yine Dökmen (1988) empatinin yeni bir modele dayanılarak ölçülmesi ve psikodrama ile geliştirilmesi hakkında gerçekleştirdiği araştırmasında Ankara Üniversitesi Psikolojik Hizmetler bölümü birinci sınıf öğrencisi 20'si deney 20'si kontrol grubunu oluşturmak üzere 40 öğrenci üzerinde çalışılmıştır. Empatik Eğilim Ölçeği ve Empatik Beceri Ölçeği-B uygulanmıştır. Bulgulara göre psikodrama

uygulamasında neticesinde deney grubunda yer alan öğrencilerin empatik becerilerinde artış gözlenmiştir. Fakat bu öğrencilerin empatik eğilimlerinde herhangi bir artış gözlenmemiştir.

Tanrıdağ (1992) yaptığı araştırmada empatik yaklaşıma ağırlık veren ve Danışma psikolojisi eğitimi alan psikologların empatik beceri düzeylerini psikiyatrist, psikolog ve sosyal hizmetler uzmanlarına daha yüksek olduğunu saptamıştır. Bu iki grup personel arasında empatik eğilim düzeylerinin cinsiyete ve mesleki kıdeme göre farklılık olmadığını ortaya çıkarmıştır.

Öz (1998) gerçekleştirdiği araştırmasında hemşirelik son sınıf öğrencilerinin empatik eğilim, beceri ve akademik başarıları arasındaki ilişkiyi saptamaya çalışmıştır. Araştırma, Hacettepe Üniversitesi 1996-1997 Eğitim-Öğretim yılı son sınıf Hemşirelik Yüksekokulu öğrencileri (109 öğrenci) üzerinde yapılmıştır. Veriler Empatik Eğilim Ölçeği ve Empatik Beceri Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Çalışma sonucuna göre empatik eğilim ve beceri arasında pozitif yönde bir ilişki, empatik beceri ve akademik başarı arasında pozitif yönde fakat önemsiz bir ilişki tespit edilmiştir.

Empatik eğilim ile akademik başarı arasında ise pozitif yönde fakat önemsiz bir ilişki bulunmuştur. Duru (2002) tarafından ortaya konan araştırmaya göre empatik eğilim düzeyi ile yardım etme eğilimi arasında pozitif bir ilişki vardır. Bu araştırmadan hareketle empatik eğilim düzeyi yüksek olan insanların yardım etme davranışına daha meyilli olduğunu söyleyebiliriz.

Erçoban (2003), ortaokullarda çalışan branş öğretmenlerinin empatik eğilim düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelemiş, empatik eğilim düzeyleri ile ilgili verilerde kız öğrencilerin daha yüksek puan aldıklarını belirtmiştir. Öğretmenlerin medeni durumları, çocuk sayıları, hizmet yılları, branşları, yaşları, mezun oldukları, hizmet içi eğitim alıp almamalarına göre empatik eğilimlerinin bir farklılık göstermediğini, buna karşın mesleği isteyerek seçip seçen ve aylık gelirini yeterli bulan eğitimcilerin empatik eğilimlerinin yüksek olduğunu saptamıştır.

Jönsson ve Svensson (2003), duygusal empati üzerine yaptıkları araştırmada bu empati bileşenin yüz ifadelerini göre farklı seviyelerde gösterildiği konusunu araştıran bir çalışma ortaya koymuşlardır. Araştırmada hedef, yüz yüze gerçekleştirilen empatide mimiklerin nasıl bir rol oynadığını ortaya çıkarmaktır. Araştırmada düşük ve yüksek empati seviyesinde olan bireyler incelenmiştir. Bu kişilerin mimik kullanma sıklığı araştırılmıştır. Bu 61 katılımcıya farklı zamanlarda incelenmiş onlara üç farklı duygusal yüz ifadesi olan resim gösterilmiştir. Yapılan bu araştırma sonucunda ise yüksek empati düzeyine sahip bireyler resimlere hemen o saniyede tepki vermiştir. Fakat empati düzeyi düşük bireyler bu resimlere anlık tepki verememiştir. Ayrıca düşük empati seviyesinde bulunan bireyler kızgın bir surat resmi gösterildiğinde bu resme reaksiyon olarak gülümsedikleri belirtilmiştir (akt. Rehber, 2007).

Yılmaz (2003), tarafından ortaya konan araştırmaya göre Bursa ilinden özel bir okulda dördüncü sınıfa giden öğrencilerden deney ve kontrol grupları oluşturulmuştur. Deney grubuna sekiz hafta empatik eğitim programı uygulanmıştır. Kontrol grubuna ise bu program uygulanmamış, genel konular üzerinde durulmuştur. Araştırma neticesinde empatik eğitim uygulanan grup ile bu eğitimin uygulanmadığı grup arasında empatik becerilerine göre anlamlı düzeyde bir artış olduğu gözlemlenmiştir.

Çiçek (2006) empatik eğilim ile; yaş, cinsiyet, medeni durum, çocuk sayısı, meslekte çalışma yılı, çalışılan kurum arasında istatistiksel anlamda bir ilişki saptanmamıştır. Buna karşın kardeş sayısı, eğitim düzeyi, çalışılan birim, çalışma şekli, mesleği isteyerek seçip seçmeme gibi faktörler ile empatik eğilim arasında istatistiksel anlamda bir ilişki saptanmamıştır.

İkiz (2006), gerçekleştirdiği araştırmada danışma beceri eğitiminin, danışmanların empatik eğilim, empatik beceri ve tükenmişlik düzeyleri üzerindeki etkisini incelemiştir. 48 psikolojik danışman deney grubunu, 42 psikolojik danışman ise kontrol grubunu oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak Empatik Beceri Ölçeği, Empatik Eğilim Ölçeği ve Maslach Tükenmişlik Envanteri kullanılmıştır. Bunun dışında kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Deney grubu Temel Danışma Becerileri

Eğitimi almıştır. Araştırma sonucunda Temel Danışma Becerileri eğitimi alan deney grubunda empatik eğilimlerinin ve becerilerinin düzeyinde anlamlı bir artış olduğu saptanmıştır.

Ortaokul ğrencilerinin empatik eğilim düzeylerinin çatışma çözme davranışlarına etkisi olup olmadığını inceleyen Rehber (2007), yaptığı araştırma sonucunda elde edilen bulgularda empatik eğilim seviyesi düşük olan ortaokul ğrencilerinin, yüksek olan öğrencilere göre daha agresif olduğunu gözlemlemiştir. Empatik eğilim düzeyi fazla olan ortaokul ğrencilerinin empatik eğilim düzeyleri yetersiz olan öğrencilere kıyasla çözüm odaklı olduğu sonucuna varmıştır. Yine bu araştırmanın bulgularına göre, kız öğrenciler erkek öğrencilere göre sorun çözmede daha başarılıdırlar. Ayrıca empatik eğilim seviyeleri de daha yüksektir.

Öğrencilerin okul kltrine yönelik olumlu algılarının başkalarına yardımda bulunma ve yüksek seviyedeki empati ile ilişkisine yönelik Barr ve Higgins-D'Alessandro (2007) birtakım araştırmalar yapmışlardır. Kk okullarda eğitim ğretim gören öğrenciler, büyük ve geleneksel bir okulun öğrencilerine göre okullarını daha çok sevmekte ve önemsemektedirler. Bu durum yüksek dereceli empati ile ilişkilendirilmiştir. Aynı zamanda okul kltri kavramının ne kadar önemli olduğunu vurgulamaktadır. Yaş okul kltri algılamasını etkilemezken cinsiyetin bu kltri etkilediği bulunmuştur. Yüksek derecede empati sahibi erkek öğrenciler ilişkilerinde, empati seviyesi düşük olan erkek öğrencilere oranla nispeten olumlu bir bakış açısına sahip oldukları bulunmuştur (Akt. Elikesik, 2013).

zcan (2007) Empati ve Dini İnanç arasındaki ilişki üzerine bir araştırma adlı yüksek lisans tez çalışmasında bu iki kavram arasındaki ilişkiyi incelemiş ve sonucunda dindarlık ve empatinin toplam puanında bir ilişki bulamamıştır.

D'Ambrosio (2009) Fransa'da öğrenim gören 446 ğrenci örnekleminde bilişsel ve duygusal empatiyi ölçen Temel Empati leğini kullanarak bir araştırma gerçekleştirmiştir. Amacı bu ölçeğin Fransız versiyonunu doğrulamaktır. Sonuç olarak bu ölçeğin geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu ortaya çıkmıştır. Bunun dışında kız öğrencilerin özellikle duygusal empati alanında erkek öğrencilerden daha yüksek puan aldıkları gözlenmiştir. Kız ve erkek öğrencilerin duygusal empati puanları bilişsel empati puanlarından daha yüksek çıkmıştır. Bilişsel ve duygusal empati düzeyleri arasında anlamlı ve pozitif bir korelasyon vardır. Özellikle erkekler

için iki bileşen arasında önemli derecede bir örtüşme olduğu ve kız öğrencileri için ikisi arasında bir fark olduğu gözlemlenmiştir (Akt. Satılmış, 2012).

Akbulut ve Sağlam (2010) Sınıf öğretmenlerinin empatik eğilimlerini bazı değişkenler açısından incelemiştir. Araştırmanın evreni 2009-2010 Eğitim-Öğretim yılı Düzce ilinde görevli 1257 sınıf öğretmeninden oluşmaktadır. Örneklem ise 307 Sınıf Öğretmenidir. Araştırmada demografik değişkenleri belirlemek için Kişisel bilgi formu ve Empatik Eğilim Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmada t testi ve tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır. Araştırma sonucunda empatik eğilim ile cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre empatik eğilim puan ortalaması daha yüksek çıkmıştır. Medeni durum, mesleki kıdem, çalıştıkları yerleşim yeri, mesleği isteyerek seçip seçmeme durumu, mesleklerinden memnun olup olmama durumu ile empatik eğilim puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

3.YÖNTEM

Araştırmanın modeli, sayıtlı ve sınırlılıklar, verilerin toplanması ve değerdendirilmesi, evren ve örneklem gibi ortaya çıkan verilere ait bilgiler aşğıdaki bölümde yer almaktadır.

3.1 Araştırmanın Modeli

Yapılan bu çalışmada verileri elde etmek için nicel araştırma kullanılmıştır. Anket tekniğıyle veriler toplanmış, istatistiksel olarak değerdendirilip veriler sonucu oluşturulan ölçümler sayısal olarak ifade edilmiştir. Ölçüm sonuçları ise şema ve çizelgeler yoluyla gösterilmiştir.

Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Yapılan çalışmada var olan durum olduğu gibi betimlenmek istenildiğinden ilişkisel tarama yöntemi kullanılmıştır.

Bu çalışmada branş öğretmenlerin empatik eğilim düzeyleri çeşitli değışkenlere göre incelenip, çalışmaya katılan branş öğretmenlerinin görüşleriyle değerdendirilmiştir.

3.2 Sayıtlılar

- 1) Araştırma yapmak amacıyla kullanılan veri toplama araçları, branş öğretmenlerinin empatik eğilim düzeylerinin hangi türde demografik değışkenlere göre değıştiğini saptamaktadır.
- 2) Ölçme araçları yapılan araştırmanın amacına uygun, geçerli ve güvenilirlerdir.
- 3) Araştırmaya katılan branş öğretmenleri, anketlerdeki sorulara tarafsız ve samimi bir biçimde yanıtlamışlardır.
- 4) Araştırmada örneklem alınan kişiler evreni yeterince temsil etmektedir.

3.3 Sınırlılıklar

Bu çalışma;

- 1) 2015-2016 Eğitim-Öğretim yılını kapsamaktadır.
- 2) Araştırma İstanbul'un Avcılar ilçesinde yer alan 3 devlet ortaokulunda görev yapan branş öğretmenleriyle sınırlıdır.
- 3) Araştırma, Empatik Eğilim Ölçeğinden ve kişisel bilgi formundan elde edilen verilerle sınırlıdır.

3.4 Verilerin Toplanması

Bu çalışmanın kavramsal çerçevesi çeşitli yerli ve yabancı kaynaklardan elde edilen literatür taraması ile oluşturulmuştur.

Demografik bilgilerin toplanması amacıyla, Kişisel bilgi formu, empatik eğilim verisini elde etmek amacıyla Empatik Eğilim Ölçeği kullanılmıştır. Uygulanan kişisel bilgi formu 8 adet sorudan oluşmaktadır. Bu sorular cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, öğretmenlikte kıdem, branş, mesleği isteyerek seçip seçmeme, mesleki memnuniyet ile ilgili sorulardan oluşmaktadır. Bu form EK- 1'dedir.

Empatik Eğilim Ölçeği (EEÖ), Dökmen (1988) tarafından geliştirilmiştir. Bu ölçekte temel amaç, empati kavramının duygusal bileşenini ve kişilerin gündelik hayatındaki empati kurma kapasitelerini ölçmektir. Ölçeği yanıtlayan kişiler 20 soruya 1 ve 5 arası puan vermektedir. Ölçeğin cevaplanması neticesinde puanlar hesaplanırken 3, 6, 7, 8, 11, 12, 13, 15. sorular tersten puanlanmaktadır. Empatik eğilim ölçeğinde en az 20 puan alınabilirken, en yüksek 100 puan alınabilmektedir. Bütün bu toplamın neticesinde çıkan sonuç ölçeği yanıtlayan bireyin empatik eğilim puanını verir. Puan eğer yüksekse, empatik eğilim yüksek, düşükse empatik eğilim düşüktür.

- Tamamen aykırı 1 puan
- Oldukça aykırı 2 puan
- Kararsızım 3 puan
- Oldukça uygun 4 puan
- Tamamen uygun 5 puan olarak belirtilmiştir.

Her soruya evet deme eğilimini önlemek için negatif yazılan ve tersine dönen ifadelere ilişkin puanlama ise:

- Tamamen aykırı 5 puan
- Oldukça aykırı 4 puan
- Kararsızım 3 puan
- Oldukça uygun 2 puan
- Tamamen uygun 1 puan olarak belirlenmiştir.

Bu ölçek ise EK-2'dedir.

Anket çalışması İstanbul'un Avcılar ilçesinde bulunan 3 ortaokulda çalışan branş öğretmenlerine 112 anketin dağıtılmasından elde edilmiştir. Dağıtılan anketlerin 100'ünden geri dönüş alınabilmiş ve çalışmalar yapılmıştır.

Güvenirlilik: Empatik Eğilim Ölçeği 70 kişilik bir öğrenci grubuna uygulanmıştır. Üç hafta arayla iki defa uygulanan ölçekten elde edilen puanlar arasında $r=.82$ düzeyinde ilişki bulunmuştur. Deneklerin, ölçeğin tek ve çift maddelerinden aldıkları puanlar arasındaki ilişki $r=.86$ 'dır.

Geçerlik: 24 kişilik bir denek grubunda Empatik Eğilim Ölçeğinden ve Edwards Kişisel Tercih Envanteri'nin "Duyguları Anlama" bölümünden aldıkları puanlar arasında $r=.68$ düzeyinde ilişki bulunmuştur (Kuzgun, 1985).

3.5 Verilerin Değerlendirilmesi

Uygulama sonucu veriler toplanıp SPSS programında Bağımsız t testi ve tek yönlü varyans analizleri (ANOVA) yapılmıştır.

3.6 Evren ve Örneklem

Yapılan bu çalışmanın evreni, 2015-2016 Eğitim-Öğretim yılı içerisinde İstanbul'un Avcılar ilçesinde bulunan Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı olarak resmi okullarda çalışan tüm branş öğretmenleri oluşturmaktadır. Örneklemi ise bu okullarda görev yapan gönüllülük esasına dayalı ve rastgele seçilen 100 branş öğretmeni

oluşturmaktadır.

Okullarda bulunan öğretmenlere anketler seçkisiz olmayan örnekleme türü olan uygun (kolay-erişilebilir) örnekleme yoluyla dağıtılmış ve gerektiğinde açıklamalar yapılmıştır. Çalışmanın uygulandığı branş öğretmenlerinin okul ve frekans olarak dağılımı aşağıdaki çizelgede gösterilmektedir.

ÖRNEKLEM GRUBU

Çizelge 3.1 Araştırmadaki Branş öğretmenlerinin Kurumlara Göre Dağılımını Gösteren Çizelge

Okulun Adı	Branş Öğretmeni Sayısı	Geri Dönüt Sağlanan Anket Sayısı	Yüzde %
Cihangir Ortaokulu	45	45	45
Abdulkadir Uztürk Ortaokulu	32	27	27
Güngör Tekiner Ortaokulu	35	28	28
Toplam	112	100	100

Geri Dönütü sağlanan anketler sonucunda elde edilen Demografik Bilgilere ait çizelgeler aşağıda gösterilmiştir.

Çizelge 3.2 Çalışmadaki Branş Öğretmenlerinin Cinsiyete Göre Dağılım Çizelgesi

Cinsiyet	Frekans	Yüzde %
Kadın	57	57
Erkek	43	43
Toplam	100	100,0

Araştırma örnekleminde yer alan 100 öğretmenin 57' si (%57) bayan öğretmenlerden, 43' ü (%43) erkek öğretmenlerden oluşmaktadır.

Çizelge 3.3 Çalışmadaki Branş Öğretmenlerinin Yaşına Göre Dağılım Çizelgesi

Yaş	Frekans	Yüzde (%)
20-30	29	29
31-40	50	50
41-50	16	16
51-60	5	5
Toplam	100	100,0

Araştırma örnekleminde yer alan 100 öğretmenin 29'u (%29) 20-30 yaş aralığında, 50'si (%50) 31-40 yaş aralığında, 16'sı (%16) 41-50 yaş aralığında, 5'i (%5) 51-60 yaş aralığındadır.

Çizelge 3.4 Çalışmadaki Branş Öğretmenlerinin Medeni Durumuna Göre Dağılım Çizelgesi

Medeni Durum	Frekans	Yüzde (%)
Evli	77	77
Bekâr	23	23
Toplam	100	100,0

Araştırma örnekleminde yer alan 100 öğretmenin 77'si (%77) evli, 23'ü (%23) bekârdır.

Çizelge 3.5 Çalışmadaki Branş Öğretmenlerinin Eğitim Durumuna Göre Dağılım Çizelgesi

Eğitim Durumu	Frekans	Yüzde (%)
Lisans	92	92
Yüksek Lisans	8	8
Doktora	0	0
Toplam	100	100,0

Araştırma örnekleminde yer alan 100 öğretmenin 92'si (%92) lisans mezunu 8'i (%8) yüksek lisans mezunudur. Doktora mezunu örnekleimde yer almamaktadır.

Çizelge 3.6 Çalışmadaki Branş Öğretmenlerinin Öğretmenlikteki Kıdem Yılına Göre Dağılım Çizelgesi

Kıdem Yılı	Frekans	Yüzde (%)
1-10	56	56
11-20	30	30
21+	14	14
Toplam	100	100,0

Araştırma örnekleminde yer alan 100 öğretmenin 56'sının (%56) kıdem yılı 1-10 yıl arası, 30'unun (%30) 11-20 yıl arası, 14'ünün (%14) ise 21 ve daha fazla olduğu görülmüştür.

Çizelge 3.7 Çalışmadaki Branş Öğretmenlerinin Branşına Göre Dağılım Çizelgesi

Branş	Frekans	Yüzde (%)
Beden Eğitimi	7	7
Din Kültürü ve Ahlak B.	6	6
Fen ve Teknoloji	11	11
Görsel Sanatlar	6	6
İngilizce	14	14
Matematik	18	18
Müzik	3	3
Rehberlik	2	2
Sosyal Bilgiler	12	12
Teknoloji Tasarım	4	4
Türkçe	17	17
Toplam	100	100,0

Araştırma örnekleminde yer alan 100 öğretmenin 7'sinin (%7) Beden Eğitimi Öğretmeni, 6'sının (%6) Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni, 11'inin (%11) Fen ve Teknoloji Öğretmeni, 6'sının (%6) Görsel Sanatlar Öğretmeni, 14'ünün (%14) İngilizce Öğretmeni, 18'inin (%18) Matematik Öğretmeni, 3'ünün (%3) Müzik Öğretmeni, 2'sinin (%2) Rehberlik Öğretmeni, 12'sinin (%12) Sosyal Bilgiler Öğretmeni, 4'ünün (%4) Teknoloji ve Tasarım Öğretmeni, 17'sinin (%17) Türkçe Öğretmeni olduğu saptanmıştır.

Çizelge 3.8 Çalışmadaki Branş Öğretmenlerinin Mesleği İsteyerek Seçip Seçmeme Durumuna Göre Dağılım Çizelgesi

İsteyerek seçme durumu	Frekans	Yüzde (%)
Evet	87	87
Hayır	13	13
Toplam	100	100,0

Araştırma örnekleminde yer alan 100 öğretmenin 87'si (%87) öğretmenlik mesleğini isteyerek seçmiştir. 13 öğretmen (%13) ise bu mesleği isteyerek seçmemiştir.

Çizelge 3.9 Çalışmadaki Branş Öğretmenlerinin Öğretmenlik Mesleğinden Memnun Olup Olmama Durumuna Göre Dağılım Çizelgesi

Memnuniyet Durumu	Frekans	Yüzde (%)
Evet	85	85
Hayır	15	15
Toplam	100	100,0

Araştırma örnekleminde yer alan 100 öğretmenin 85'i (%85) öğretmenlik mesleğinden memnunken, 15'i (%15) bu meslekten memnun olmadığını belirtmiştir.

4.BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmada elde edilen verilerin analizi yapıp, sonuçta oluşan bulgular, alt problemlere dayalı olarak çizelgelere dökülmüştür.

Çizelge 4.1 Empatik Eğilim Ölçeği Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Sonuçları

Puan	Gruplar	n	$\bar{x}$	ss	Sh $\bar{x}$	t Testi		
						sd	t	p
Empatik Eğilim	Kadın	57	75,59	6,45	,85	98	4,67	,000
	Erkek	43	69,20	7,15	1,09			

Branş öğretmenlerinin empatik eğilim ölçeğine göre toplam puanlarının, cinsiyet değişkenine göre ortalaması incelendiğinde kadın öğretmenlerin ortalamalarının ($\bar{x}= 75,59$), erkek öğretmen ortalamalarından ($\bar{x}=69,20$) daha yüksek olduğu görülmektedir.

Çizelgede görüldüğü gibi araştırmaya katılan branş öğretmenlerinin empatik eğilim ölçeğinden aldıkları puanların cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız grup t-testi sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmuştur ($t=4,67, p<.05$)

Empatik eğilim düzeylerinde kadın öğretmenlerin ortalama değerleri ($\bar{x}=75,59$), ve erkek öğretmenlerin ortalama değerlerine ($\bar{x}=69,20$) bakıldığında kadın öğretmenlerin lehine anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir.

Çizelge 4.2 Empatik Eğilim Ölçeği Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Sonuçları

f, $\bar{x}$ ve ss Değerleri			ANOVA Sonuçları							
Puan	Grup	n	$\bar{x}$	ss	Var.K.	KT	sd	KO	F	p
	20-30	29	73,96	6,75	G.Arası	220,127	3	73,376		
	31-40	50	72,36	7,45	G.içi	5262,623	96	54,819		
Empatik Eğilim	41-50	16	74,06	8,45					1,339	,266
	51-60	5	67,40	6,84	Toplam	5482,750	99			
	Toplam	100	72,85	7,44						

Branş öğretmenlerinin empatik eğilim ölçeği puanlarını yaş değişkenine göre incelediğimizde en yüksek ortalamaya ($\bar{x}=74,06$) 41-50 yaş arası öğretmenlerin, en düşük ortalamaya ise ($\bar{x}=67,40$) 51-60 yaş arasındaki öğretmenlerin sahip olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan branş öğretmenlerinin empatik eğilim ölçeği puanlarının yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık olup olmadığını saptamak amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($F= 1,339, p> .05$).

Çizelge 4.3 Empatik Eğilim Ölçeği Puanlarının Medeni Durum Değişkenine Göre Sonuçları

Puan	Gruplar	n	$\bar{x}$	ss	Sh $\bar{x}$	t Testi		
						sd	t	p
Empatik Eğilim	Evli	77	72,87	7,74	,88	98	0,49	,961
	Bekâr	23	72,78	6,49	1,35			

Branş öğretmenlerinin empatik eğilim ölçeği puanlarının, medeni durum değişkenine göre ortalamasına bakıldığında evli öğretmenlerin ortalamalarının ($\bar{x}=72,87$), bekâr öğretmenlerin ortalamalarından ($\bar{x}=72,78$) yüksek olduğu gözlemlenmektedir.

Çizelgede görüldüğü gibi araştırmaya katılan branş öğretmenlerinin empatik eğilim ölçeğinden aldıkları puanların medeni durum değişkenine göre anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız grup t-testi sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($t=0,49$, $p>.05$).

Empatik eğilim düzeylerinde evli öğretmenlerin ortalama değerleri ($\bar{x}=72,87$), ve bekâr öğretmenlerin ortalama değerlerine ($\bar{x}=72,78$) bakıldığında evli öğretmenlerin lehine anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir.

Çizelge 4.4 Empatik Eğilim Ölçeği Puanlarının Eğitim Durumu Değişkenine Göre Sonuçları

Puan	Gruplar	n	$\bar{x}$	ss	Sh $\bar{x}$	t Testi		
						sd	t	p
Empatik Eğilim	Lisans	92	72,43	7,32	0,76	98	1,91	,058
	Yüksek Lisans	8	77,62	7,57	2,67			

Branş öğretmenlerinin empatik eğilim ölçeği puanlarının eğitim durumu değişkenine göre sonuçları incelendiğinde lisans mezunu öğretmenlerin ortalamalarının ($\bar{x}=72,43$) yüksek lisans mezunu öğretmenlerin ortalamalarından ($\bar{x}=77,62$) daha düşük olduğu gözlemlenmiştir.

Çizelgede görüldüğü gibi araştırmaya katılan branş öğretmenlerinin empatik eğilim ölçeğinden aldıkları puanların eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız grup t-testi sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($t=1,91$, $p>.05$). Empatik eğilim düzeylerinde yüksek lisans mezunu öğretmenlerin ortalama değerleri ($\bar{x}=77,62$), ve lisans mezunu öğretmenlerin ortalama değerlerine ($\bar{x}=72,43$) bakıldığında yüksek lisans mezunu öğretmenlerin lehine anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir.

Çizelge 4.5 Empatik Eğilim Ölçeği Puanlarının Mesleki Kıdem Değişkenine Göre Sonuçları

f, $\bar{x}$ ve ss Değerleri			ANOVA Sonuçları							
Puan	Grup	n	$\bar{x}$	ss	Var.K.	KT	sd	KO	F	p
	1-10	56	72,98	7,69	G.Arası	27,539	2	13,770		
	11-20	30	73,20	5,63	G.İçi	5455,211	97	56,239		
Empatik Eğilim	21+	14	71,57	9,90					,245	,783
					Toplam	5482,750	99			
	Toplam	100	72,85	7,44						

Branş öğretmenlerinin empatik eğilim ölçeği puanlarının, öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre ortalamasına bakıldığında 11-20 yıl arasında çalışanların ($\bar{x}=73,70$) en yüksek, 21 yıl ve daha fazla çalışan öğretmenlerin ($\bar{x}=71,57$) ise en düşük ortalamaya sahip olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan branş öğretmenlerinin empatik eğilim ölçeği puanlarının mesleki kıdem değişkenine göre anlamlı bir farklılık olup olmadığını saptamak amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($F= ,245, p> .783$).

Çizelge 4.6 Empatik Eğilim Ölçeği Puanlarının Branş Değişkenine Göre Sonuçları

f, $\bar{x}$ ve ss Değerleri			ANOVA Sonuçları							
Puan	Grup	n	$\bar{x}$	ss	Var.K.	KT	sd	KO	F	p
Empatik Eğilim	Beden Eğ.	7	75,14	4,63	G.Arası	727,966	10	72,797		
	Din K.	6	65,50	11,46	G.içi	4754,784	89	53,425		
	Fen ve tek.	11	73,63	8,77					1,363	,211
	G.Sanatlar	6	74,00	4,85	Toplam	5482,750	99			
	İngilizce	14	75,78	9,14						
	Matematik	18	71,00	5,53						
	Müzik	3	73,66	3,21						
	Rehberlik	2	74,00	4,24						
	SosyalBil.	12	70,08	8,28						
	Tek.Tas.	4	76,50	5,68						
Türkçe	17	73,94	6,03							
Toplam		100	72,85	7,44						

Branş öğretmenlerinin empatik eğilim ölçeği puanlarının, öğretmenlerin branşlarına göre ortalamasına bakıldığında Teknoloji Tasarım öğretmenlerinin ($\bar{x}=76,50$) en yüksek, Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin ($\bar{x}=65,50$) ise en düşük ortalamaya sahip olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan branş öğretmenlerinin empatik eğilim ölçeği puanlarının branş değişkenine göre anlamlı bir farklılık olup olmadığını saptamak amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır. ($F= 1,363, p> .05$).

Çizelge 4.7 Empatik Eğilim Ölçeği Puanlarının Mesleği İsteyerek Seçip Seçmeme Değişkenine Göre Sonuçları

Puan	Gruplar	n	$\bar{x}$	ss	Sh $\bar{x}$	t Testi		
						sd	t	p
Empatik Eğilim	Evet	87	73,88	6,87	,73	98	3,84	,000
	Hayır	13	65,92	7,62	2,11			

Branş öğretmenlerinin empatik eğilim ölçeğine göre toplam puanlarının, mesleği isteyerek seçip seçmeme değişkenine göre ortalaması incelendiğinde isteyerek seçen öğretmenlerinin ortalamalarının ($\bar{x}= 73,88$), mesleği istemeyerek seçen öğretmenlere kıyasla ($\bar{x}= 65,92$) daha yüksek olduğu görülmektedir.

Çizelgede görüldüğü gibi araştırmaya katılan branş öğretmenlerinin empatik eğilim ölçeğinden aldıkları puanların mesleği isteyerek seçme değişkenine göre anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız grup t-testi sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmuştur. ($t=3,84$, $p<.05$). Empatik eğilim düzeylerinde mesleği isteyerek seçen öğretmenlerin ortalama değerleri ($\bar{x}=73,88$), ve mesleği isteyerek seçmeyen öğretmenlerin ortalama değerlerine ($\bar{x}=65,92$) bakıldığında mesleği isteyerek seçen öğretmenlerin lehine anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir.

Çizelge 4.8 Empatik Eğilim Ölçeği Puanlarının Mesleki Memnuniyet Değişkenine Göre Sonuçları

Puan	Gruplar	n	$\bar{x}$	ss	Sh $\bar{x}$	t Testi		
						sd	t	P
Empatik Eğilim	Evet	86	73,18	7,24	0,78	98	1,12	,265
	Hayır	14	70,78	8,54	2,28			

Branş öğretmenlerinin empatik eğilim ölçeğine göre toplam puanlarının, mesleki memnuniyet değişkenine göre ortalaması incelendiğinde mesleğinden memnun öğretmenlerinin ortalamalarının ($\bar{x}=73,18$), mesleğinden memnun olmayan öğretmenlerin ortalamalarından ($\bar{x}=70,78$) daha yüksek olduğu görülmektedir.

Çizelgede görüldüğü gibi araştırmaya katılan branş öğretmenlerinin empatik eğilim ölçeğinden aldıkları puanların mesleki memnuniyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız grup t-testi sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($t=1,12$, $p>.05$). Empatik eğilim düzeylerinde mesleğinden memnun olan öğretmenlerin ortalama değerleri ($\bar{x}=73,18$), ve mesleğinden memnun olmayan öğretmenlerin ortalama değerlerine ($\bar{x}=70,78$) bakıldığında mesleğinden memnun olan öğretmenlerin lehine anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir.

5.SONUÇLAR VE TARTIŞMA

Bu bölümde ortaokullarda çalışan branş öğretmenlerinin cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, öğretmenlikteki kıdem, branş, mesleği isteyerek seçip seçmeme, mesleki memnuniyetleri ile empatik eğilimleri arasındaki ilişkiye dayalı bulgulardan elde edilen sonuçlara yer verilmiştir.

1. Araştırmaya katılan branş öğretmenlerinin %57'sini (57) kadın öğretmenler, %43'ünü (43) erkek öğretmenler oluşturmaktadır. Kadın öğretmenlerin empatik ölçek puan ortalamaları ($\bar{x}=75,59$), erkek öğretmenlerin empatik ölçek puan ortalamalarına göre ($\bar{x}=69,20$) fark anlamlıdır. Kadın öğretmenlerin empatik eğilim puan ortalamalarının, erkek öğretmenlerinkinden yüksek çıkması, cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

2. Araştırmaya katılan branş öğretmenlerinin %77'si (77) evli, %23'ü (23) bekarıdır. Evli branş öğretmenlerinin empatik eğilim puanları ($\bar{x}=72,87$) iken, bekar branş öğretmenlerinin empatik eğilim puanları ($\bar{x}=72,78$) dir. Bu araştırmanın sonucuna göre branş öğretmenlerinin empatik eğilimleri evli ya da bekar olmalarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

3. Araştırmaya katılan branş öğretmenlerinin %92'si (92) lisans, %8'i (8) yüksek lisans mezunudur. Lisans mezunu öğretmenlerin empatik eğilim puanları ($\bar{x}=72,43$) iken, yüksek lisans mezunu öğretmenlerin empatik eğilim puanları ($\bar{x}=77,62$) dir. Bu araştırmanın sonucuna göre branş öğretmenlerinin empatik eğilimleri eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

4. Araştırmaya katılan branş öğretmenlerinin %56'sı (56) 1 ve 10 sene arası, %30'u (30) 11-20 yaş arası, %14'ü (14) 21 ve daha fazla mesleki kıdeme sahip. 1-10 sene arası kıdeme sahip öğretmenlerin empatik eğilim puanları ($\bar{x}=72,98$) iken, 11-20 sene arası kıdeme sahip öğretmenlerin empatik eğilim puanları ($\bar{x}=73,20$), 21 ve daha fazla sene kıdeme sahip öğretmenlerin empatik eğilim puanları ($\bar{x}=71,57$)dir.

Bu araştırmanın sonucuna göre branş öğretmenlerinin empatik eğilimleri mesleki kıdem yılına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

5. Araştırmaya katılan branş öğretmenlerinin %7'si (7) Beden Eğitimi Öğretmeni, %6'sı (6) Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni, %11'i (11) Fen ve Teknoloji Öğretmeni, %6'sı (6) Görsel Sanatlar Öğretmeni, %14'ü (14) İngilizce Öğretmeni, %18'i (18) Matematik Öğretmeni, %3'ü (3) Müzik Öğretmeni, %2'si (2) Rehberlik Öğretmeni, %12'si (12) Sosyal Bilgiler Öğretmeni, %4'ü (4) Teknoloji Tasarım Öğretmeni. %17'si (17) Türkçe Öğretmenidir.

Beden Eğitimi öğretmenlerinin empatik eğilim puanları ($\bar{x}=75,14$), Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin ($\bar{x}=65,50$), Fen ve Teknoloji Öğretmenlerinin ($\bar{x}=73,63$), Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin ($\bar{x}=74,00$), İngilizce Öğretmenlerinin ($\bar{x}=75,78$), Matematik Öğretmenlerinin ($\bar{x}=71,00$), Müzik Öğretmenlerinin ($\bar{x}=73,66$), Rehberlik Öğretmenlerinin ($\bar{x}=74,00$), Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin ($\bar{x}=70,08$), Teknoloji Tasarım Dersi Öğretmenlerinin ($\bar{x}=76,50$), Türkçe Öğretmenlerinin ($\bar{x}=73,94$)tür. Bu araştırmanın sonucuna göre branş öğretmenlerinin empatik eğilimleri sahip oldukları branşa göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

6. Araştırmaya katılan branş öğretmenlerinin %87'si (87) mesleği isteyerek seçmiş, %13'ü (13) ise mesleği isteyerek seçmemiştir. Mesleği isteyerek seçen branş öğretmenlerinin empatik eğilim puanları ($\bar{x}=73,88$) iken, mesleği isteyerek seçmemiş branş öğretmenlerinin empatik eğilim puanları ($\bar{x}=65,92$) dir. Bu araştırmanın sonucuna göre branş öğretmenlerinin empatik eğilimleri öğretmenlik mesleğini isteyerek seçip seçmemelerine göre anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır.

7. Araştırmaya katılan branş öğretmenlerinin %86'sı (86) mesleklerinden memnunken, %14'ü (14) öğretmenlik mesleğinden memnun değildir. Mesleğinden memnun branş öğretmenlerinin empatik eğilim puanları ($\bar{x}=73,18$) iken, mesleğinden memnun olmayan branş öğretmenlerinin empatik eğilim puanları ($\bar{x}=70,78$) dir. Bu araştırmanın sonucuna göre branş öğretmenlerinin empatik eğilimleri mesleklerinden memnun olup olmalarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Elde edilen bulgulara göre kadın branş öğretmenlerinin empatik eğilim düzeyleri erkek branş öğretmenlerinin empatik eğilim düzeylerinden yüksek çıkmıştır. Yani empatik eğilim cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Öğretmenlerin empatik becerileri ile cinsiyetleri arasında anlamlı fark olmadığı bulgusu Elikesik(2013) ile çelişmektedir. Elikesik (2013) cinsiyetin empatik eğilim için anlamlı bir fark oluşturmadığı sonucuna ulaşmıştır. Buna karşın Balcı (2012)'nın yaptığı "Sınıf Öğretmenlerinin Empatik Eğilim Düzeyleri (Beşiktaş İlçesi Örneği)" adlı araştırmasına göre cinsiyet, empatik eğilim için belirleyici bir faktördür. Bu sonuç yapılan araştırmanın bu yönüyle paralellik arz etmektedir.

Araştırma kapsamında elde edilen bulgulara göre medeni durum değişkeninin empatik eğilim üzerinde herhangi bir fark oluşturup oluşturmadığı incelendiğinde anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir.

Topdemir (2009) araştırmasında öğretmenlerin medeni durumlarının empatik eğilim üzerinde anlamlı bir fark yarattığı gözlemlenmiştir. Yapılan çalışmada evli öğretmenlerin, bekâr olan öğretmenlere kıyasla empatik eğilimlerinin düşük olduğu gözlemlenmiştir. Bu sonuç ile bulgular arasındaki ilişki benzeşmemektedir.

Akbulut (2010)'un yaptığı "Sınıf Öğretmenlerinin Empatik Eğilim Düzeyleri" adlı araştırmaya göre medeni durum empatik eğilim üzerinde anlamlı bir fark oluşturmamaktadır.

Ayrıca Çelik (2008) okul öncesi öğretmenlerin empatik eğilimlerini incelediği araştırmasında da medeni durum değişkeninin empatik eğilim üzerinde oluşturduğu fark anlamlı bulunmamıştır. Bu yönüyle yapılan araştırmalar benzerlik göstermektedir.

Elde edilen bir başka bulguya göre, yüksek lisans mezunu öğretmenlerin sayı ve oranları lisans mezunu öğretmenlerin sayısına göre oldukça düşüktür. Buna neden olan faktör öğretmenlerin işini garanti altına aldıktan sonra bilime ve bilgiye merak, ilgi, gerek ve istek duymamaları olabilir.

Yüksek lisans değişkeninin empatik eğilim üzerindeki etkisini inceleyecek olursak anlamlı bir farklılık gözlenmemektedir. Ancak yüksek lisans mezunu öğretmenlerin empatik eğilim puanları lisans mezunu öğretmenlere göre oldukça yüksektir. Eğitimin, empatik eğilimi arttırdığı söylenebilir.

Literatür incelendiğinde öğrenim durumu ile empatik eğilim ilişkisini inceleyen araştırmalara ve bu araştırmalarda birbiriyle paralellik gösteren sonuçlara rastlanmaktadır.

Örneğin Tanrıdağ (1992), doktora tezinde yüksek lisans mezunu psikologların, lisans mezunu psikologlara göre daha yüksek puan aldıklarını ortaya koymuştur.

Barut (2004) araştırmasında branş öğretmenlerinin okudukları fakültelere göre empatik eğilimlerinde anlamlı bir farklılık olmadığını ortaya koymuştur.

Araştırma kapsamında elde edilen bulgulara göre meslekteki kıdem değişkeninin empatik eğilim üzerinde herhangi bir fark oluşturup oluşturmadığı incelendiğinde anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir.

Kılıç (2002), araştırmasında benzer bir sonuca ulaşmıştır. Öğretmenlerin mesleki kıdemleri empatik eğilim üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmamaktadır. Bu açıdan çalışmalar birbirine paralellik göstermektedir.

Literatür incelendiğinde farklı sonuçlar da görülmektedir. Örneğin Taşdemir (1999) yaptığı araştırmada bulunduğu kurumlarda daha uzun süre hizmet veren hemşirelerin empatik eğilimlerinin daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur.

Araştırma kapsamında elde edilen bulgulara göre branş değişkeninin empatik eğilim üzerinde herhangi bir fark oluşturup oluşturmadığı incelendiğinde anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir.

Ancak Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin empatik eğilim gibi, en basit tanımıyla karşısındakini anlama üzerine yoğunlaşan bir sistem üzerine oluşturulan bir ölçek neticesinde aldıkları düşük puan düşündürücüdür. Gardner, Çoklu Zeka Teoreminde (Demirel, 2003) içedönük zekaya sahip olan kişilerin kendileriyle ilgili problemleri çözmeye dair yetenekleri olduğundan, kendi duygularıyla nasıl baş edeceklerini iyi bilen kişiler olduklarından bahseder. İçedönük zekanın yüksek olduğu meslek gruplarını ise din adamları, felsefeciler ve psikologlar olarak açıklar. Kendileriyle ilgili problemleri kolay çözebilen insanlar olan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenleri karşısındakini algılamada sorunlar yaşıyor olabilir. Ayrıca sonucu bir de şu yönden değerlendirmek gerekir: dini kavramların, metotların ve felsefelerin, karşısındakinin düşünce sistemine göre değil, dogmatik değerlere göre şekillendiği düşünülürse durum daha net ortaya konmuş olabilir.

Teknoloji Tasarım öğretmenlerinin aldığı yüksek puan ise hayal gücü ve duyu dünyalarının genişliğiyle, sanata olan yatkınlıklarıyla açıklanabilir.

Ekinci (2010) eğitim fakültesi öğrencilerinin empatik eğilim düzeyleri ve branşları arasında anlamlı ilişki bulmuştur. Ekinci yaptığı araştırmasında branşı PDR, Okul öncesi ve Almanca olan öğretmen adaylarının puanlarının ortalamasının; branşı Böte, Felsefe grubu, İngilizce ve Sosyal Bilgiler olan öğretmen adaylarından daha fazla olduğunu tespit etmiştir. Aynı zamanda PDR ve okul öncesi öğretmen adaylarının puanlarının ortalaması Resim-iş öğretmen adaylarının puan ortalamalarından fazladır. Puan ortalaması minimum olan branş, Felsefe grubu öğretmen adaylarına aitken, puan ortalaması maksimum olan branş PDR öğretmen adaylarına aittir.

Yapılan araştırmada mesleği isteyerek seçme değişkeninde önemli bir sonuç olarak öğretmenlerin büyük bir kısmının mesleği isteyerek seçtikleri ortaya çıkmıştır. Bu anlamda öğretmenlik mesleğini isteyerek seçenlerin bu görevi ifa etmesi olumludur. İsteyerek seçilip, çalışılan işler daha fazla iş doyumunu sağlayacağından, öğretmenlerin büyük bir kısmının (%87) formda bu yanıtı işaretlemesi, kendilerinin olduğu kadar yetiştirdikleri öğrenciler açısından da olumlu bir durumdur.

Araştırma kapsamında elde edilen bulgulara göre mesleği isteyerek seçip seçmeme değişkeninin empatik eğilim üzerinde herhangi bir fark oluşturup oluşturmadığı incelendiğinde anlamlı bir farklılık gözlenmiştir.

Çelik (2008) tarafından ortaya konan araştırmaya göre okul öncesi öğretmenlerin mesleği isteyerek seçip seçmeme değişkenine göre empatik eğilimleri arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. Bu açıdan sonuçlar aynı yöndedir.

Akbulut (2010) tarafından ortaya konan araştırmaya göre sınıf öğretmenlerinin mesleği isteyerek seçip seçmeme değişkenine göre empatik eğilimleri arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır. Bu açıdan sonuçlar ile bu araştırma bulguları ters yöndedir.

Araştırma kapsamında elde edilen bulgulara göre mesleki memnuniyet değişkeninin empatik eğilim üzerinde herhangi bir fark oluşturup oluşturmadığı incelendiğinde anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir.

Akbulut (2010)'un yaptığı araştırmaya göre mesleki memnuniyet değişkeni empatik eğilim üzerinde anlamlı bir fark oluşturmamaktadır. Bu açıdan bakıldığında sonuçlar aynı yöndedir.

5.1. ÖNERİLER

1. Eğitim sektöründe çalışanlar için empatik becerileri geliştirici hizmet içi eğitim programları hazırlanabilir.
2. Mesleği isteyerek seçmenin empatik eğilim için belirleyici bir faktör olduğu göz önünde bulundurulursa, öğretmenlik mesleği daha cazip hale getirilebilir. Örneğin öğretmenlerin atanma güclüğü ortadan kaldırılırsa, üniversite mezunu gençler öğretmenlik mesleğine karşı daha olumlu bir tutum sergileyecek ve isteyerek seçme oranı daha da artacaktır. Bu da eğitimin kalitesini empati bağlamında tartışmasız arttıracaktır.
3. Yüksek lisans mezunu olan öğretmenlere, şu an geçerli olan %5 ek ders farkı, bir miktar daha arttırılırsa, yüksek lisansa duyulan ilginin artacağı çıkarılabilir. Sonuç olarak öğretmenlere yapılan ekonomik düzeltmeler, öğretmenlerin motivasyonunu olumlu bir biçimde etkileyecektir.

4. Eğitim Bilimleri Bölümü içerisinde yer alan Anabilim Dalı programlarında eğitim gören öğrencilerin müfredatına İnsan İlişkileri, Empatik Eğilim gibi derslerin konması, okul ortamında öğretmenlerin daha sağlıklı ilişkiler kurmasına yardımcı olabilir.

5. Araştırmada veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Gözlem, görüşme, deney yöntemlerinden biri kullanılabilir.

6. Bu araştırma sadece devlet okullarına uygulanmıştır. Özel okullara ya da ilköğretim/lise öğretmenlerine uygulanarak araştırmanın örneklemini genişletilebilir.

7. İstanbul ili Avcılar ilçesi örnekleminde gerçekleştirilen bu çalışma, İstanbul'un ya da diğer illerin ilçelerine ya da semtlerine uygulanabilir.

8. Branş öğretmenlerinin hangi düzeyde empati kurabildikleri araştırılabilir.

KAYNAKLAR

- Akbulut, E.** (2010). Sınıf Öğretmenlerinin Empatik Eğilim Düzeyleri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya, Türkiye.
- Akçalı, F.Ö.** (1991). Kaygı seviyesinin Empatik Beceri Üzerindeki Etkisi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul, Türkiye.
- Akkoyun, F.**(1982). Empatik anlayış üzerine. A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi 15,2.
- Aspy, D. ve Roebuck, F.** (1975). From Humane Ideas To Humane Technology and Back Again, Many Times. Education, In pres, No. 3.
- Ataşalar, J.** (1996). Üniversite Öğrencilerinin, Empatik Eğilim Düzeylerine Cinsiyet ve Yaşlarına Göre Kendini Açma Davranışları. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, Türkiye.
- Balcı, E.** (2012). Sınıf Öğretmenlerinin Empatik Eğilim Düzeyleri (Beşiktaş İlçesi Örneği), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul, Türkiye.
- Barr, J.J. ve Higgins, D.** (2007). Adolescent Empathy and Prosocial Behavior In The Multidimensional Context Of School Culture. The Journal Of Genetic Psychology, vol.168, no.3(132 p) (document: 20p) (2p.3/4)
- Barut, Y.** (2004). Ortaöğretim Kurumlarında Çalışan Öğretmenlerin Empatik Eğilim Düzeyleri İle Çatışma Eğilimi Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Malatya, Türkiye.
- Budak, S.** (2009). Psikoloji Sözlüğü, (4. Baskı), Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.
- Cooker, P. G. ve Cherchin, P. J.** (1976). Effects Of Communication Skill Training On High Scholl Students' Ability To Function As Peer Groups Facilitators. Journal Of Counseling Psychology.
- Çelik, E.** (2008). Okul Öncesi Eğitim Öğretmenlerinin Empatik Eğilimlerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, Türkiye.

- Çiçek, A.** (2006). Sağlık Çalışanlarının Empatik Eğilim ve Becerilerinin Değerlendirilmesi. M.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Türkiye.
- Dalton, J., R., F., Sundblad, L., M. and Hylbert, K, W.** (1973). An Application Of Principles OfmSocial Learning To Training In Communication Of Empathy. Journal Of Counseling Psychology, 20.
- D'Ambrosio, F., Olivier, M., Didon, D. and Besche, C.** (2009). The Basic Empathy Scale: A French Validation Of A Measure Of Empathy in Youth. Personality and Individual Differences, 46 (2).
- Demirel, Ö.** (1998). Planlamadan Değerlendirmeye Öğretme Sanatı. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Demirel, Ö.** (2003). Öğretimde Planlama ve Değerlendirme Öğretme Sanatı (6.Baskı), Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Dökmen, Ü.** (1988). Empatinin Yeni Bir Modele Dayandırılarak Ölçülmesi ve Psikodrama ile Geliştirilmesi. A.Ü. Eğitim Bilimleri Dergisi: 21 (1-2), Ankara.
- Dökmen, Ü.** (1997). İletişim Çatışmaları Ve Empati, Sistem Yayıncılık,14. Baskı
- Dökmen Ü.** (2002). İletişim Çatışmalar ve Empati. (20.baskı), Ankara: Sistem Yayıncılık.
- Dökmen, Ü.** (2004). Sanatta ve Günlük Yaşamda İletişim Çatışmaları ve Empati. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Dökmen, Ü.** (2005). İletişim Çatışmaları ve Empati. Ankara: Sistem Yayıncılık.
- Dökmen, Ü.** (2008). Sanatta ve Günlük Yaşamda İletişim Çatışmaları ve Empati, 39. Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Dökmen, Ü.** (2012). Sanatta ve Günlük Yaşamda İletişim Çatışmaları ve Empati, 47.Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Duru, E.** (2002). Öğretmen Adaylarında Kişi-Durum Yaklaşımı Bağlamında Yardım Etme Davranışı, Empati Ve Düşünme Stilleri İlişkisi Ve Bu Değişkenlerin Bazı Psikososyal Değişkenler Açısından İncelenmesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı, İzmir, Türkiye.
- Ekinci, Ö.** (2010). Öğretmen adaylarının empatik ve eleştirel düşünme eğilimlerinin incelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana, Türkiye.
- Elikesik, M.** (2013). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Empati Ve Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Empatik Becerilerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi Yayınlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum, Türkiye.

- Erçoban, S.** (2003). İlköğretim II. Kademesindeki Branş Öğretmenlerinin Empatik Eğilim Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi, , Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa, Türkiye.
- Goldstein, A.P. ve Michaels, G.Y.** (1985). Empathy: Development, training, consequences. Hillsdale, N.J.: Lawrence Erlbaum, Assoc. Pub.
- İkiz, F. E.** (2006). Danışma Becerileri Eğitiminin Danışmanların Empatik Eğilim, Empatik Beceri ve Tükenmişlik Düzeyleri Üzerindeki Etkisi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir, Türkiye.
- Jonsson, P. ve Svensson, O.** (2003). Emotional Empathy as Related to Mimicry Reactions at Different Levels of Information Processing, Journal of Nonverbal Behavior 27.
- Kabapınar, Y.** (2002). Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Derslerinde Öğrencinin Toplumsal Duyarlılık Becerilerinin Geliştirilmesinde Kullanılacak Bir Öğretim Yöntemi Olarak Sosyal Empati. Yaşadıkça Eğitim. Sayı 76. Cilt.
- Kılıç, S.** (2002). İstanbul'daki Okul Öncesi Öğretmenlerinin Empatik Beceri Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- Kuzgun, Y.** (1985). Edwards Kişisel Tercih Envanterinin Türkiye'de güvenilirliği ve geçerliği, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi,17 (1-2).
- Öner, N.** (2001). Farklı Cinsiyet Rol Yönelimli Kız ve Erkek Üniversite Öğrencilerinin Empatik Beceri Düzeylerinin Karşılaştırılması, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi.
- Öz, F.** (1998). Son Sınıf Hemşirelik Öğrencilerinin Empatik Eğilimleri, Empatik Becerileri ile Akademik Başarıları Arasındaki İlişki, C. Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, cilt:2, sayı:2.
- Özbek, M. F.** (2010). İnsan İlişkilerinde Empatinin Yeri ve Önemi. Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, 49.
- Özcan, Z.** (2007). Empati ve Dinî İnanç Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum, Türkiye.
- Payne, R., A., Weiss, S., D. and Kapp, R., A.** (1972). Didactic, Experiential and Modeling Factors In The Learning Of Empathy. Journal Of Counseling Psychology, 19.
- Pişkin, M.** (1989). Empati, Kaygı Ve Çatışma Eğilimi Arasındaki İlişki, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 22(2).
- Rehber, E.** (2007). İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Empatik Eğilim Düzeylerine Göre Çatışma Çözme Davranışlarının İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana, Türkiye.

- Rogers, C. R.** (1975). Empatik Olmak, Deęeri Anlaşılmamış Bir Varoluř Őeklidir. 1983 (Çev. F. Akkoyun). Ankara Őniversitesi Eğitim Fakóltesi Dergisi, 16(1).
- Satılmış, H. B.** (2012). Dokuzuncu Sınıf Őęrencilerinin Bazı Değişkenlere Göre Psikolojik Belirtileri Ve Empatik Eğilim Düzeyleri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Őniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, Türkiye.
- Tanrıdağ, R. Ő.** (1992). Ankaradaki Ruh Sağlığı Hizmetlerinde Çalışan Personelin Empatik Eğilim Ve Empatik Beceri Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açışından İncelenmesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Őniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Taşdemir, G.** (1999). Ege Őniversitesi Uygulama ve Araştırma Hastanesinde Çalışan Hemşirelerin Empatik Eğilim ve İş Doyumu Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Őniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir, Türkiye.
- Topdemir, A.** (2009). İlkretim 5. Sınıf Őęretmenlerinin Empatik Eğilim Düzeylerinin Őęrencilerin Akademik Başarisına Etkisi (İstanbul İli Bağcılar İlçesi Örneği), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Beykent Őniversitesi, İstanbul, Türkiye.
- nal, C.** (1972). İnsanları Anlama Kabiliyeti, Ankara Őniversitesi Eğitim Bilimleri Fakóltesi Dergisi, Cilt:5 sayı:3.
- Yılmaz, A.** (2003). Empati Eğitim Programının İlkretim Őęrencilerinin Empatik Becerilerine Etkisi, Doktora Tezi, Ankara, Türkiye.
- TDK**, <http://www.tdk.gov.tr> (Erişim tarihi: 20.09.2015).
- TDK**, <http://www.tdk.gov.tr> (Erişim tarihi: 30.09.2015).

EKLER

EK 1:

AÇIKLAMA

Değerli Meslektaşım,

Bu çalışma ile “Branş Öğretmenlerinin Empatik Eğilimleri” öğrenilmek istenmektedir. Bu amaçla elinizdeki anket hazırlanmıştır. Görüşleriniz başkaları tarafından bilinmeyecektir. Soruları dikkatli bir biçimde okuyup cevaplamanız büyük önem taşımaktadır. Ankette size en uygun olan seçeneğin önüne lütfen (X) işareti koyunuz ve cevapsız soru bırakmayınız.

İlgi ve yardımlarınız için teşekkür ederim.

Halil Emre GÜRSEL
İstanbul Aydın
Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Öğrencisi

1.Cinsiyetiniz?

Kadın

Erkek

2.Yaşınız?

20-30 arası

31-40 arası

41-50 arası

51-60 arası

3.Medeni durumunuz?

Evli

Bekâr

4.Eğitim durumunuz?

Lisans

Yüksek Lisans

Doktora

Diğer, lütfen belirtiniz.....

5.Öğretmenlikteki kıdeminiz?

1–10 yıl

11–20 yıl

21 yıl ve daha fazlası

6.Branşınız? (Lütfen Yazınız)

.....

7.Öğretmenlik mesleğini isteyerek mi seçtiniz?

Evet Hayır

8.Öğretmenlik mesleğinden memnun musunuz?

Evet Hayır

EK 2:**EMPATİK EĞİLİM ÖLÇEĞİ (EEÖ)**

Açıklama: Aşağıda 20 cümle bulunmaktadır. Bir cümledeki ifadeyi kendinize **Tamamen Uygun** bulduğunuzu düşünüyorsanız 5'e, **Oldukça Uygun** bulduğunuzu düşünüyorsanız 4'e, **Oldukça Aykırı** bulduğunuzu düşünüyorsanız 2'ye, **Tamamen Aykırı** bulduğunuzu düşünüyorsanız 1'e, eğer bir cümleye ilişkin olarak **Kararsızlık** belirtecekseniz 3'e çarpı koyunuz.

1. Çok sayıda dostum var.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2. Film seyrederken bazen gözlerim yaşarır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3. Sıklıkla kendimi yalnız hissederim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4. Bana dertlerini anlatanlar yanımdan ferahlamış ayrılırlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5. Başkalarının problemleri beni kendi problemlerim kadar ilgilendirir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6. Duygularımı başkalarına iletmekte güçlük çekerim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7. İnsanların film seyrederken ağlamaları tuhafıma gider.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
8. Birisiyle tartışırken bazen, dikkatim onun söylediklerinden çok vereceğim cevap üzerine yoğunlaşır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
9. Çevrede çok sevilen bir insanım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
10. Televizyondaki filmler mutlu sona ulaşınca rahatlarım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
11. Düşüncelerimi başkalarına iletmekte güçlük çektiğim olur.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
12. İnsanların çoğu bencildir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
13. Sinirli bir insanım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
14. Genellikle insanlara güvenirim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
15. İnsanlar beni tam olarak anlayamıyorlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
16. Girişken bir insanım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
17. Bir yakınıma derdimi anlatmak beni rahatlatır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
18. Genellikle hayatımdan memnunum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
19. Yakınlarım bana sık sık derdini anlatırlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
20. Genellikle keyfim yerindedir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

İzinler EK 3

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 59090411-44-E.10967732

27.10.2015

Konu: Halil Emre GÜRSEL

İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
(Sosyal Bilimler Enstitüsüne)

İlgi: a) 08.10.2015 tarih ve 5281 sayılı yazınız.

b) Valilik Makamının 23.10.2015 tarih ve 10814872 sayılı oluru.

Üniversiteniz Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek lisans öğrencisi Halil Emre GÜRSEL'in "*Branş Öğretmenlerinin Empatik Eğilim Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi (İlimiz Avcılar İlçesi Örneği)*" konulu tezine dair araştırma çalışması hakkındaki ilgi (a) yazınız ilgi (b) valilik onayı ile uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve araştırmacının söz konusu talebi; bilimsel amaç dışında kullanılmaması, *uygulama sırasında bir örneği müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının uygulanması*, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun müdürlüğümüzden izin alınmadan kamuoyuyla paylaşılması koşuluyla, gerekli duyurunun araştırmacı tarafından yapılmasını, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim -öğretimi aksatmayacak şekilde ilgi (b) Valilik Onayı doğrultusunda işlem bittikten sonra 2 (iki) hafta içinde sonuçtan Müdürlüğümüz Strateji Geliştirme Bölümüne rapor halinde bilgi verilmesini arz ederim.

Murat ADALI
Müdür a.
Şube Müdürü

EK:1- Valilik Onayı
2- Ölçekler

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	
GELEN EVRAK	
KAYIT TARİHİ	KAYIT NO
30.10.2015	4011

İl Millî Eğitim Müdürlüğü
E-Posta: sgb34@meb.gov.tr

A. BALTA VHKİ
Tel: (0 212) 455 04 00-239
Faks: (0 212)455 06 52

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 9b9b-b08a-3291-9659-f35c kodu ile teyit edilebilir.

EK 4

İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 59090411-20-E.10814872

23/10/2015

Konu: Halil Emre GÜRSEL

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi:a) İstanbul Aydın Üniversitesinin 08.10.2015 tarih ve 5281 sayılı yazısı.
b) MEB. Yen. ve Eğ. Tek. Gn Md. 07.03.2012 tarih ve 3616 sayılı 2012/13 nolu gen.
c) Millî Eğitim Araştırma ve Anket Komisyonunun 19.10.2015 tarihli tutanağı.

İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek lisans öğrencisi Halil Emre GÜRSEL'in "*Branş Öğretmenlerinin Empatik Eğilim Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi (İlimiz Avcılar İlçesi Örneği)*" konulu tezi kapsamında, ilimiz Avcılar ilçesinde bulunan okullarda görev yapan tüm branş öğretmenlerine; anket uygulama istemi hakkındaki ilgi (a) yazı ve ekleri Müdürlüğümüzce incelenmiştir.

Araştırmacının; söz konusu talebi; bilimsel amaç dışında kullanılmaması, uygulama sırasında bir örneği müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının uygulanması, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun müdürlüğümüzden izin alınmadan kamuoyuyla paylaşılması koşuluyla, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim -öğretimi aksatmayacak şekilde ilgi (b) Bakanlık emri esasları dâhilinde uygulanması, sonuçtan Müdürlüğümüze rapor halinde (CD formatında) bilgi verilmesi kaydıyla Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Dr. Muammer YILDIZ
Millî Eğitim Müdürü

OLUR
23/10/2015

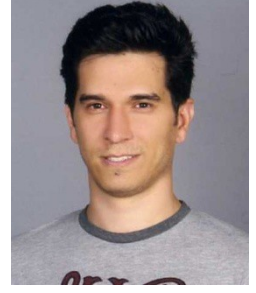
Ahmet Hamdi USTA
Vali a.
Vali Yardımcısı

Ek:1- Genelge
2- Komisyon Tutanağı

İl Millî Eğitim Müdürlüğü
E-Posta: sgb34@meb.gov.tr

A. BALTA VHKİ
Tel: (0 212) 455 04 00-239
Faks: (0 212) 455 06 00

Halil Emre GÜRSEL
0 505 928 59 82
E-mail : Emre-gursel@hotmail.com

KİŞİSEL BİLGİLER

Doğum Tarihi 17.09.1983
Doğum Yeri Edirne
Medeni Durum Evli

İŞ TECRÜBESİ

Vali Recep Yazıcıoğlu Ortaokulu - Öğretmen - 05.09.2006 - 30.11.2011
Vali Recep Yazıcıoğlu Ortaokulu - Müdür Yardımcısı - 30.11.2011 - 14.06.2013
Cihangir Ortaokulu - Öğretmen - 02.08.2013 -

EĞİTİM BİLGİLERİ

2005 Balıkesir Üniversitesi
Lisans, Türkçe Öğretmenliği

SEMİNER VE KURSLAR

Bilgi Teknoloji Sınıflarını Etkin Kullanım Kursu, 2009, İl Milli Eğitim Müdürlüğü (Kurs Belgesi)
Okul Sağlığı Semineri, 2010, İl Milli Eğitim Müdürlüğü (Katılım Belgesi)

BİLGİSAYAR BİLGİSİ

Office: Word, Excel - İyi Derece
Adobe Acrobat DC - İyi Derece

ÖDÜLLER

10.08.2011 - Başarı Belgesi (Çalışkanlık)